

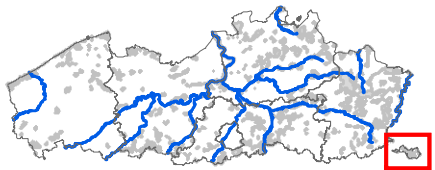
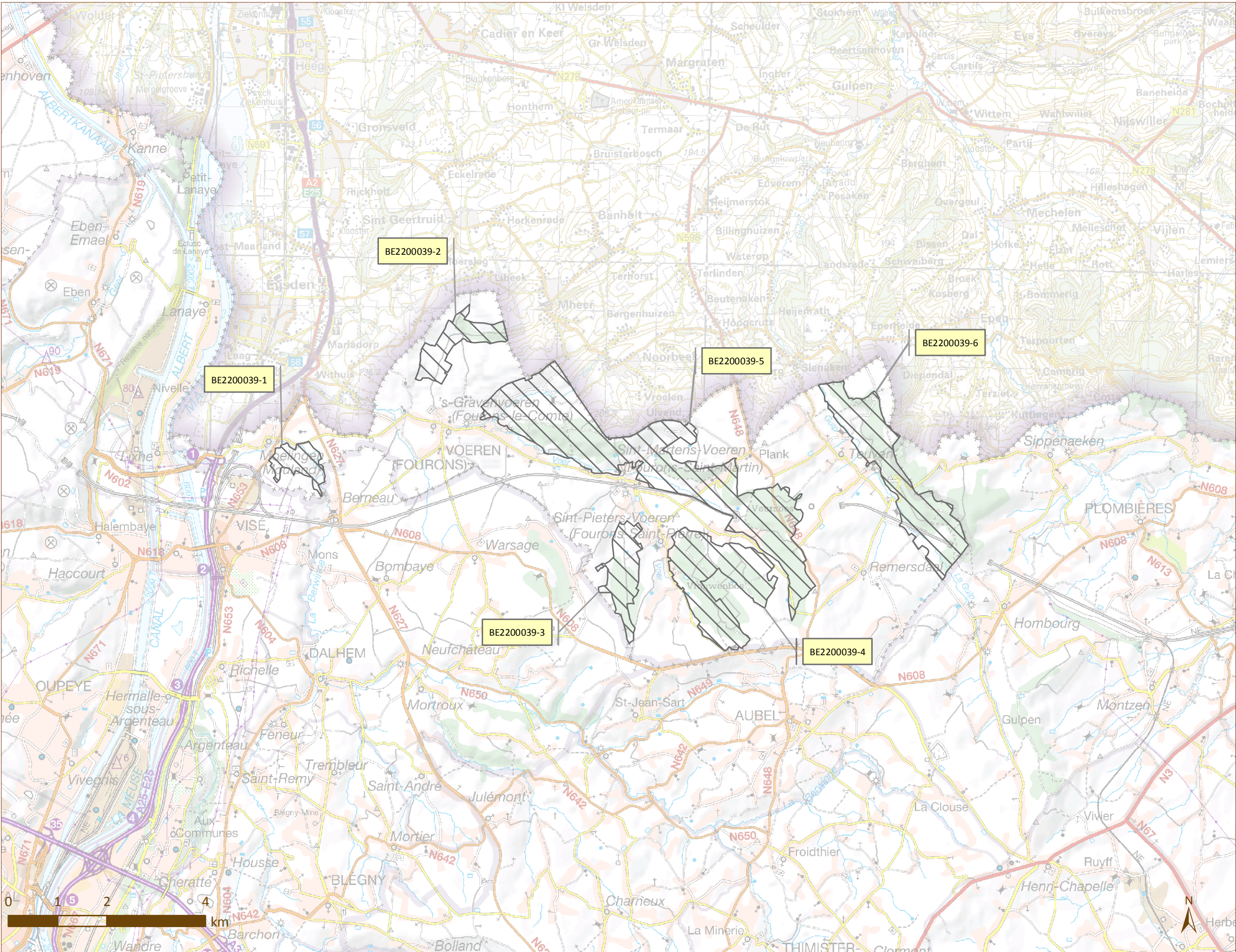
BE2200039 - Voerstreek

Managementplan Natura 2000 1.0

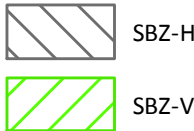
Statuut document:	Informatief document
Auteur:	Agentschap voor Natuur en Bos
Datum:	19/12/2014
Documentnummer:	Natura2000_0000305

**AGENTSCHAP
NATUUR & BOS**

Legende

Situering van de deelgebieden
van de Habitatrictlijn

Vlaanderen
is natuur

Inhoudstafel

1. Inleiding

2. Taakstelling

2.1 Doelstellingen voor de speciale beschermingszone

2.2 Prioritaire inspanningen met het oog op het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen

2.3 Gebiedsgerichte aandachtspunten voor de uitvoering

3 Openstaande taakstelling

3.1 Habitats

3.2 Soorten

4 Overzicht van de prioritaire inspanningen

4.1 Inspanningsmatrix

5 Taakstelling inzake de verbetering van het natuurlijk milieu

6 Richtkaart

6.1 Situering actuele habitats

6.2 Situering vegetaties als leefgebied voor Europees te beschermen soorten

6.3 Aanwezigheid van habitattypische soorten

6.4 Ruimtelijke verdeling van de instandhoudingsdoelstellingen

6.5 Ruimtelijke verdeling van de prioritaire inspanningen

6.6 Situering van de gebieden beheerd met het oog op de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen

6.7 Zoekzones

6.8 Actiegebieden voor de verbetering van het leefmilieu

7 Gebiedsgerichte toepassing van het globaal afwegingskader Natura 2000

1. Inleiding

Algemeen kader

Om de soortenrijkdom van planten en dieren en hun leefgebieden in de toekomst de noodzakelijke kansen te geven, is op grond van Europese richtlijnen, de Vogel- en Habitatrichtlijn, een samenhangend Europees netwerk van beschermde gebieden aangeduid: het Natura 2000-netwerk. In Vlaanderen zijn 62 Natura 2000-gebieden aangeduid, ook **speciale beschermingszones (hierna: SBZ)** genoemd. Deze gebieden zijn belangrijk om kansen te geven aan soorten en habitattypes van Europees belang. Voor Vlaanderen handelt het om 46 habitattypes, 49 dier- en plantensoorten en 55 vogelsoorten.

Op de lidstaten van de Europese Unie rust de verplichting om de nodige maatregelen te nemen om een ‘gunstige staat van instandhouding’ te realiseren voor bijlagesoorten en habitattypes van Europees belang. Om richting te geven aan deze maatregelen zijn door de Vlaamse regering doelen op Vlaams niveau (de zogenaamde **G-IHD**) en per speciale beschermingszone (de zogenaamde **S-IHD**) bepaald. Deze S-IHD zijn, na een intensief overlegproces tussen 2010 en 2013, vastgelegd in aanwijzingsbesluiten die door de Vlaamse regering definitief werden goedgekeurd op 23/04/2014.

De realisatie wordt gefaseerd en programmatorisch aangepakt. De realisatie van de instandhoudingsdoelen is complex: niet alle kennis is al aanwezig, verschillende belangen en personen zijn betrokken, de middelen en tijd zijn beperkt. Daarnaast is het belangrijk voor alle betrokken partijen om voortgang te maken. Omdat Vlaanderen zesjaarlijks aan Europa moet rapporteren over de voortgang, is geopteerd voor fases/cycli van zes jaar. Per cyclus wordt een **Vlaams Natura 2000 programma** opgemaakt met de Vlaamse taakstelling voor de komende periode. Inspanningen die binnen de programmacyclus moeten worden gerealiseerd zijn bindend. Het programma omschrijft ook welke engagementen sectororganisaties of overheidsinstanties opnemen en welke budgettaire consequenties hier aan verbonden zijn. Op het niveau van de speciale beschermingszones wordt de realisatie van de taakstelling opgevolgd en gestuurd via een **Managementplan Natura 2000**.

Focus Vlaams Natura 2000 programma 2014–2020

Voor de eerste programmaperiode 2014-2020 vertrekt het Natura 2000-programma van de Europese Biodiversiteitsstrategie, van Vlaanderen in Actie (ViA) en van het Pact 2020. De realisatie van die taakstelling betekent concreet dat in 2020, aan het eind van de eerste programmaperiode, 16 van de 46 beschermde habitattypes in een gunstige staat van instandhouding moeten verkeren of verbetering vertonen ten opzichte van 2007. Voor de habitattypes die niet behoren tot de 16 habitattypes 2020 worden in 2020 tussendoelen gesteld rekening houdend met de doelafstand tot 2050. Deze tussendoelen omvatten naast stand still ook de opdracht om in totaal 70% van de oppervlakte onder correct beheer te brengen. Ook voor soorten worden tussendoelen bepaald om de doelstellingen in 2050 te realiseren. Er worden geen specifieke ‘soorten 2020’ bepaald aangezien de op Europese schaal betere situatie van soorten. Bovendien wordt verwacht dat soorten ook zullen profiteren van de inspanningen voor de habitats.

Doelstelling en inhoud managementplan

De realisatie van de instandhoudingsdoelen gebeurt door maatregelen op het terrein door verschillende mensen en organisaties. De concrete ruimtelijke ligging, de planning van en afspraken over deze maatregelen zijn/worden opgenomen in plannen of projecten. Het managementplan geeft per SBZ een overzicht van de uitgevoerde, geplande en/of noodzakelijke plannen of projecten van de verschillende organisaties en mensen (= informatief). Op basis van de inschatting van de stand van zaken met betrekking tot de realisatie van de verschillende doelen en de taakstelling opgenomen in het Natura 2000 programma 2014-2020, geeft het bovendien ook aan voor welke terreinacties er nog afspraken moeten worden gemaakt en met welke prioriteit (= richtinggevend).

Om de vooruitgang en de realisatie van de doelen, indien nodig, te kunnen afdwingen is het managementplan het kader voor de afweging van projecten en plannen en voor het opleggen van bepaalde maatregelen. Het managementplan wordt opgemaakt en beheerd door het Agentschap voor Natuur en Bos (hierna: het ANB) in overleg met het overlegplatform dat door het ANB voor elke speciale beschermingszone of –zones wordt georganiseerd. De goedkeuring van het managementplan gebeurt door de Vlaamse regering na formeel advies van de Gewestelijke Overleginstantie.

Gezien de technische en maatschappelijke complexiteit van de opdracht tot het realiseren van de taakstellingen; is vastgelegd dat per planperiode verschillende fasen kunnen worden onderscheiden. De startversie (managementplan 1.0) beschrijft de taakstelling voor deze planperiode voor de speciale beschermingszone. Bij de start/het einde van elke fase wordt een geactualiseerde en aangevulde versie van het managementplan vastgesteld. Voor het afronden van elke fase wordt een generieke timing op Vlaams niveau opgelegd voor alle SBZ:

- MP 1.0 met een beschrijving van de taakstelling voor deze planperiode in elke SBZ (2014).
- MP 1.1 met een beschrijving van de stand van zaken, geplande acties en gekende (prioritaire) acties (2015).
- MP 1.2 met een beschrijving van de actuele stand van zaken, bijkomende geplande acties en uitgewerkte prioritaire acties (2017).
- MP 1.3 met een beschrijving van de actuele stand van zaken, bijkomende geplande acties, een stand van zaken van de prioritaire acties met, indien nodig, een beschrijving van de verplichtende maatregelen (2017).

Inhoud managementplan

De inhoud van het managementplan is wettelijk vastgelegd in artikel 6 van het Instandhoudingsbesluit van 20 juni 2014. De inhoudstafel van voorliggend document volgt de daarin voorgeschreven samenstelling.

Statuut van voorliggend Managementplan 1.0

Dit managementplan 1.0 is gebaseerd op het Besluit van de Vlaamse Regering tot aanwijzing van de speciale beschermingszone ‘BE2200039 Voerstreek’ en tot definitieve vaststelling van de bijbehorende instandhoudingsdoelstellingen en prioriteiten van 23/04/2014 (hierna: het S-IHD-besluit).

Dit managementplan 1.0 werd niet formeel vastgelegd en is een informatief document. Overeenkomstig de afspraak op de vergadering van de Vlaamse Overleggroep (dit is de voorloper van de Gewestelijke Overleginstantie) van 09/07/14 is het te beschouwen als een basis- of startversie van de managementplannen met indicatieve opgave van de taakstelling per SBZ en per deelgebied. Nog niet alle elementen van een managementplan, zoals beschreven in het Instandhoudingsbesluit van 20 juni 2014, zijn ingevuld. Bij elk hoofdstuk is aangegeven of, dan wel in welke mate, dit ingevuld werd in deze planversie.

2. Taakstelling

Het gebiedsgericht kader voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen is door de Vlaamse regering vastgesteld op 23/04/2014 . Per SBZ zijn de specifieke doelstellingen en de prioritaire inspanningen vastgelegd. In paragraaf 2.1 worden de vastgelegde doelstellingen weergegeven. Per landschapstype zijn het doel en de bijbehorende habitats en soorten opgenomen. Per soort en habitat zijn ook het gebiedsgericht kwantiteitsdoel (populaties of oppervlakten) en kwaliteitsdoel beschreven. In paragraaf 2.2 zijn de inspanningen die noodzakelijk zijn voor het bereiken van de verschillende doelstellingen opgenomen. De laatste paragraaf (2.3) bevat de lijst van gebiedsgerichte aandachtspunten voor de uitvoering die naar boven zijn gekomen tijdens het overleg over de doelstellingen.

2.1 Doelstellingen voor de speciale beschermingszone

Legende	
Symbol	Omschrijving
+	Het doel is een stijging van oppervlakte of populatiegrootte of een verbetering van de kwaliteit
=	Het minimale doel is het behoud van de oppervlakte of populatiegrootte of het behoud van de kwaliteit
=/+	Het minimale doel is het behoud van de oppervlakte of populatiegrootte of het behoud van de kwaliteit met lokale uitbreidingsmogelijkheid
=(-)	Het minimale doel is het behoud van de oppervlakte of populatiegrootte of het behoud van de kwaliteit met lokale inkrimpingsmogelijkheid

Concreet kunnen enkele categorieën op vlak van doelstellingen onderscheiden worden voor de soorten:

- 1. De ontwikkeling van een aaneengesloten bocagelandschap en bosranden
De ontwikkeling van een netwerk aaneengesloten lineaire elementen tussen de boscomplexen binnen deze SBZ en de omliggende natuurgebieden is noodzakelijk om een geschikt leefgebied te vormen voor Grote hoefijzerneus en Hazelmuis. Voor beide soorten is het belangrijk dat deze opgaande vegetaties (houtkanten en hagen) niet onderbroken zijn. Voor Hazelmuis dienen delen van de houtkanten niet enkel te fungeren als verbindingselementen maar tevens als leefgebied. Naast de vereisten voor deze 2 richtlijnsoorten is het belangrijk dat plaatsen waar dit bocagelandschap grenst aan glanshaverhooilanden of kalkrijke kamgraslanden de opgaande elementen bestaan uit ‘open’ doornstruwelen met soorten van het marjoleinverbond. Op deze manier is er een minimale impact op deze habitattypes onder de vorm van beschaduwing en bladval en wordt geschikt leefgebied voor Grauwe klauwier en Spaanse vlag ontwikkeld. Voor deze laatste soort is het belangrijk om nitrofiële boszomen (6430-bz) te voorzien op de overgang tussen het habitatype 6430-hf, rbbhc en de bostypes 9160 en 91E0.
- 2. De aanleg en/of het herstel van poelen en voorzien van voldoende schuilplaatsen.
Rond de actuele en historische vindplaatsen van vroedmeesterpad dienen poelen hersteld te worden. Dit kan de aanleg van verdwenen poelen of het opnieuw geschikt maken van bestaande waterbiotopen betekenen. In de nabijheid van het waterbiotoop dienen er tevens opnieuw voldoende open, thermofiele schuilplaatsen voorzien te worden (stenige bodem, groeven, etc.). Ook de Kamsalamander en tal van vleermuizensoorten zullen meeliften op deze aanpak.
- 3. Ontwikkelen gezonde mestbewonende fauna
Essentieel om een geschikt jachtgebied te realiseren voor de Grote hoefijzerneus, Ingekorven, Vale vleermuis en de Grauwe klauwier is het opnieuw ontwikkelen van een gezonde mestbewonende fauna op de begraasde graslanden in de SBZ.

Landschap: Beekvalleien

Doorheen het kleinschalig landschap met zijn soortenrijke hellinggraslanden en kleine landschapselementen stromen verschillende beekvalleien. De Berwijn, de Voer, de Noorbeek, de Veurs en de Gulp met daarnaast nog tal van bronhoofden die uitmonden in deze bronbeken. Er zijn 2 habitattypes in de SBZ aanwezig die aan deze bronbeken gebonden zijn, vegetaties behorend tot het Ranunculion fluitans en het Callitricho-Batrachion in de beek (3260) en soortenrijke natte ruigten (6430), die zich op natuurlijke wijze langs de oevers van het dynamische beeksysteem in stand kunnen houden. Voor beide habitattypes is de Voerstreek de toplocatie in Vlaanderen en de G-IHD bestempelen de SBZ respectievelijk als essentieel en zeer belangrijk. Actueel ontbreken beide habitattypes, ondanks de goede potentie, echter vaak langs grote delen van de beekvalleien die doorheen de SBZ stromen. Aan dit beekecosysteem zijn tal van habitattypische soorten gebonden zoals de Gestippelde alver (die in Vlaanderen enkel in de Voerstreek voorkomt), Elrits, Kleine tanglibel, Bosbeekjuffer, Waterspitsmuis, Waterspreeuw, IJsvogel en de SBZ is zeer belangrijk voor de bijlagesoort Rivierdonderpad die zijn leefgebied in verscheidene bronbeken vindt. De SBZ is bovendien essentieel voor migrerende Atlantische zalmen langsheen de Berwijn en voor het behoud van het areaal van de Beekprik in Vlaanderen. De Voerstreek herbergt één van de weinige populaties van deze soort buiten de Kempense laaglandbeken.

Actueel komen beide habitattypes en de kenmerkende fauna en flora die eraan gebonden zijn slechts beperkt voor door de aanrijking (eutrofiëring) van de beken ten gevolge van erosie en/of het ontbreken van riolering, het dichtslibben van de beekbodem met leem, de aanwezigheid van vismigratieknelpunten en de versnelde afvoer van regenwater die voor onnatuurlijke piekafvoeren zorgt.

Voor de SBZ wordt er gestreefd naar:

- Hooguit matig eutroof water met een lage stikstof- en fosforconcentratie ,lage concentratie bestrijdingsmiddelen en lage sedimentvracht. Natuurlijke beekstructuur (meandering, afwisseling sedimentfracties, ...). Op locaties met Beekprik en Rivierdonderpad: bijkomende kwaliteitseisen ten opzichte van het habitatype 3260 inzake BZV, zuurstofgehalte en temperatuur en afwezigheid migratieknelpunten.
- Herstel van KLE, zoals hagen en houtkanten die erosie verder tegengaan en de infiltratiecapaciteit verhogen.
- Een goede beekstructuur met een natuurlijk waterpeilregime waarlangs beide habitattypes (3260, 6430-hf) zich kunnen ontwikkelen en er een natuurlijke beekbodem aanwezig is met een afwisseling tussen grove en fijne sedimenten.

Habitats - Beekvalleien			
Habitat		Oppervlakte doelstelling	Kwaliteit doelstelling
3260 - Submontane en laagland rivieren met vegetaties behorend tot het Ranunculion fluitans en het Callitricho-Batrachion	Doel	+	+
	Omschrijving	Uitbreiding van Het habitatype over de volledige loop van de Berwijn, de Voer, de Noorbeek, de Veurs en de Gulp binnen deelgebied 1 en 5-1, 5-2, 5-3 en 6.	• Beken met helder water die een natuurlijke stromings- en waterpeildynamiek hebben, een hoge stroomdiversiteit, een lage sedimentvracht en voldoende met zonlicht beschenen delen zonder invasieve soorten. De beken zijn gebufferd tegen externe invloeden. • Hooguit matig eutroof water met een lage stikstof- en fosforconcentratie ,lage concentratie bestrijdingsmiddelen en lage sedimentvracht. Natuurlijke beekstructuur (meandering, afwisseling sedimentfracties, ...).
6430 - Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones, subtype natte ruigte	Doel	+	+
	Omschrijving	Actueel: ca. 4 ha, versterking van de actuele relictten langsheen de oevers van de bronbeken in deelgebied 1, 5-1,5-2,5-3 en 6, zodat er een netwerk langsheen de beeklopen en bronhoofden in de SBZ ontstaat in complex met de habitat 3260.	Afwisseling tussen pioniersvegetaties en ruigten door het toelaten van een dynamisch systeem waarin erosie- en sedimentatieprocessen kunnen plaatsvinden met > 70 % bedekking van sleutelsoorten (en uitbreiding van soorten als blauw guichelheil en gevlekte dovenetel), < 10 % invasieve exoten en < 30 % verruiging door een natuurlijk waterpeilregime en een goede waterkwaliteit van de beken.

Soorten - Beekvalleien			
Soort		Populatie doelstelling	Kwaliteit doelstelling
Beekprik	Doel	+	+
	Omschrijving	Ontwikkeling populatie die voldoet aan een voldoende staat van instandhouding in de Voer (50-200 ind/ha).	Bijkomende kwaliteitseisen ten opzichte van het habitatype 3260 inzake BZV, zuurstofgehalte en temperatuur en afwezigheid migratieknelpunten.
Rivierdonderpad	Doel	+	+
	Omschrijving	Ontwikkeling van 3 populaties die voldoen aan een gunstige staat van instandhouding en dit op de Berwijn, de Gulp en de Voer/Veurs/Noorbeek (> 200 ind/ha en een gezonde populatiestructuur).	Bijkomende kwaliteitseisen ten opzichte van het habitatype 3260 inzake BZV, zuurstofgehalte en temperatuur.

Het boslandschap wordt in deze SBZ beschouwd als bestaande uit de habitattypes 9110, 9120, 9130, 9150, 9160 en 91E0. Deze habitats komen vaak enerzijds voor in versnipperde complexen met - gezien de uitgesproken topografie en variabele abiotiek - diverse overgangen tussen de verschillende bostypes. Daarnaast zijn er ook kleinere, meer geïsoleerde bossen aanwezig en boshabitats die zijn teruggedrongen tot graften, holle wegen of lineaire elementen langsheen de beken. Daarnaast zijn kenmerkend voor de Voerstreek, overwegend, het regionaal belangrijk biotoop ‘doornstruweel op lemige bodems’ (rbbbsp) en plaatselijk zelfs het ‘kalkrijk doornstruweel’ (6210_sk). Voor de habitattypes 9110, 9130 en 9150 is de SBZ essentieel. Daarenboven is de SBZ zeer belangrijk voor de habitattypes 9160 en 91E0. In complex met de habitattypes 9160 en 91E0 vinden we in verschillende deelgebieden kalktufbronnen (7220). Er wordt gestreefd naar de realisatie van een robuust netwerk van enkele grote boskernen, die op lange termijn garanties bieden voor de instandhouding van leefbare populaties van de typische soorten van deze kernen en hun boshabitats, en daarnaast het versterken van kleine bossen of relicten, het herstellen van gradiënten en waar mogelijk het realiseren van verbindingen met de grote boskernen. Hierdoor kunnen knelpunten als versnippering, slecht gebufferde bossen die onderhevig zijn aan eutrofiëring /nutriëntenaanrijking gemilderd worden. Het bostype 9120 dat nagenoeg steeds in complex met de andere types voorkomt, lift mee op deze globale aanpak.

Concreet kunnen enkele grote categorieën op vlak van doelstellingen onderscheiden worden voor de bossen:

• **1. De realisatie van kwalitatief goed ontwikkelde zeer grote boshabitatkernen**

De realisatie van een aantal grote boskernen, die een leefbare populatie bevatten van de grotere oppervlaktebehoevende faunasoorten, is een belangrijk streefdoel om een goede staat van instandhouding te bereiken binnen deze SBZ voor de boshabitats. Er worden vier grote boskernen van 200-250 ha beoogd in deelgebied 4 (Vrouwenbos, Stroevenbos), deelgebied 5-1 (Altenbroek, Schoppemerheide en Martelenberg), deelgebied 5-2 & 5-3 (Broekbos, Konenbos en Veursbos) en tenslotte in deelgebied 6 (Vallei van de Gulp met Teuvenderberg en Obsennich), die functioneel met elkaar verbonden zijn waardoor lange termijn garanties kunnen gegeven worden voor een stabiele populatie van habitattypische soorten zoals Boommarter, Vuursalamander, Hazelworm, Levendbarende hagedis, Taigaboomkruiper, Fluiters, Bonte vliegenvanger, Gekraagde roodstaart, Boomklever, Bosuil, Houtsnip, Appelvink, Goudvink, Wielewaal, Havik, Glanskop, Keizersmantel, Boskrekel. Daarnaast zijn deze grote boscomplexen het leefgebied van habitatrichtlijnsoorten zoals Hazelmuis, Bosvleermuis, Vale vleermuis, Ingekorven vleermuis, Vliegend hert en vogelrichtlijnsoorten als Middelste bonte specht, Wespendif en Zwarte specht.

Volgende methoden kunnen de realisatie van deze boskernen bewerkstelligen:

- A. Omvorming van bestaande ‘niet habitatwaardige’ bossen voorzien. In de door de Vlaamse overheid beheerde bossen en bossen in beheer van de erkende terreinbeherende verenigingen en in het kader van herstelprojecten worden zoveel mogelijk maatregelen voorzien welke tot bijkomend habitat zullen leiden. De deelgebieden met een aanzienlijke ‘niet-habitatwaardige’ bosoppervlakte in beheer van het ANB/erkende terreinbeherende verenigingen zijn 3 Alserbos, 4 Stroevenbos, Vrouwenbos (ook aansluitend buiten SBZ) en 5-1 ter hoogte van Schoppemerheide. Via stimulerende maatregelen, kunnen ook privé-eigenaars ingezet worden om bijkomend habitat te realiseren. Zij kunnen een uitgebreid bosbeheerplan opstellen, waarbij ook de CDB dienen gevolgd te worden (criteria duurzaam bosbeheer). Een voorbeeld hiervan is deelgebied 2 Hoogbos en deelgebied 6 Vallei van de Gulp met Teuvenderberg en Obsennich. Dit gaat bij benadering om 110-120 ha.
- B. Bosuitbreiding. Voor de realisatie van een grote aaneengesloten oppervlakte bos, dat een groot aandeel van het type 9110, 9120, 9130 en 9160 bevat, komen deelgebieden 2 Hoogbos, 4 Stroevenbos, Vrouwenbos, 5-1 Altenbroek, Schoppemerheide en Martelenberg en 5-2 Broekbos het best in aanmerking. Aanvullend zijn kleinere uitbreidingen wenselijk in onder meer deelgebied 1 Vallei van de Berwijn en Fliberg, deelgebied 3 Alserbos en deelgebied 6 Vallei van de Gulp met Teuvenderberg en Obsennich. Dit gaat om (richtwaarde) 156 ha bosuitbreiding. De uitbreiding zal gebeuren aansluitend bij actueel boshabitat.

• **2. Het degelijk bufferen van kleinere boskernen en/of verbinden van (kleinere) boskernen**

Dit is een algemene doelstelling voor de kleinere boskernen binnen de verschillende deelgebieden. Veel kleine boskernen in de deelgebieden voldoen niet aan het MSA en zijn bovendien vaak in een erg intensief agrarisch gebied gelegen, waardoor ze slecht gebufferd zijn. Hierdoor is het verdwijnen van typische bossoorten in deze kernen een reëel gevaar en hebben bosvegetaties te lijden onder verruiging en ruderalisering. Dit is tevens een ernstig probleem voor de kalktufbronnen die in complex met de relicten van bronbos voorkomen. Door deze kernen, die vaak kleine en kwetsbare satellietpopulaties van typische soorten bevatten, te bufferen en uit te breiden of ze te verbinden met de grotere bossen, kan de kans op het lokaal uitsterven (van habitattypische fauna en flora) sterk worden gereduceerd. Dit gaat om verbindingen via kleinschalige bosuitbreiding of via herstel of aanleg van kleinschalige landschappelijke elementen zoals hagen en houtkanten. Deze uitbreidingen worden voorgesteld in deelgebieden 1 Vallei van de Berwijn en Fliberg, 2 Hoogbos en 5-1 Altenbroek, Schoppemerheide en Martelenberg.

• **3. Kwaliteitsverbetering op vlak van structuur**

De boshabitats binnen deze SBZ hebben op dit ogenblik op de meeste plaatsen onvoldoende structuurrijke bosranden en een gebrek aan open plekken. Dood hout of staand dik dood hout is plaatselijk onvoldoende vertegenwoordigd. Voor het uiterst zeldzame kalkminnende beukenbos (9150) en het kalkstruweel (6210_sk) zijn verdonkering en de hieraan gekoppelde verruiging belangrijke knelpunten voor de kensorten. Door het toepassen van een natuurgericht bosbeheer, of in kader van de bosreservaten een nulbeheer, in bossen zal het aandeel aan dood hout, gevarieerde randen en open plekken op termijn toenemen. Een dergelijk natuurgericht beheer wordt voorzien in veel beheerplannen voor bossen in eigendom van/beheerd door het ANB of de erkende terreinbeherende verenigingen. Bij andere openbare besturen en privé-bossen gelegen in VEN zal door toepassen van de CDB (criteria duurzaam bosbeheer), ook de structuurdiversiteit op termijn nog toenemen. Op de overgang van de bostypes 9110,9120 is het van belang om gevarieerde randen met overgangen naar heide en heischrale vegetaties te voorzien om duurzame populaties van habitattypische soorten zoals Hazelworm, Levendbarende hagedis, Gekraagde roodstaart, Houtsnip, Boskrekel e.a. Ook de Bosvleermuis, een habitatrichtlijnsoort en de vogelrichtlijnsoorten Boomleeuwerik en Nachtzwaluw vinden hun leefgebied op deze overgangen (vnl. in deelgebieden 3 Alserbos, 4 Stroevenbos, 5-1 Altenbroek en Schoppemerheide, 5-3 Veursbos en de noordelijke delen van deelgebied 6 ter hoogte van Teuven. Op de overgang van de bostypes 9130, 9160 en 91E0 naar de graslandhabitats dienen brede overgangszones ontwikkeld te worden bestaande uit het regionaal belangrijke biotoop ‘doornstruweel op leemgrond’ (rbbbsp) en zelfs habitatwaardige boszomen en mantels (6210_sk, kalkrijk doornstruweel en 6430-bz, de boszomen). Deze overgangen zijn essentieel voor de realisatie van duurzame populaties van habitattypische fauna als Dambordje, Sleedoornpag, Zomertortel, Spotvogel en kenmerkende orchideeën zoals Purperorchis, Mannetjesorchis, Bleek bosvogeltje, Vliegenorchis e.a. Het is tevens cruciaal voor het behalen van de G-IHD voor de habitatrichtlijnsoorten Hazelmuis, Vroedmeesterpad, Spaanse vlag en de vogelrichtlijnsoort Grauwe klauwier. Het voorzien van dergelijke overgangssituaties is voornamelijk van belang in deelgebieden 2 Hoogbos, 4 Stroevenbos, Vrouwenbos, 5-1 Altenbroek, Schoppermerheide en Martelenberg, 5-3 Konenbos en Veursbos en 6 Vallei van de Gulp met Teuvenderberg en Obsennich.

• **4. Plaatselijk de hydrologie herstellen**

Deze doelstelling geldt in hoofdzaak voor herstel en realisatie van (grond)waterafhankelijke bostypes (91E0, 9160, 7220), waarbij ook mogelijkheden voor herstel en realisatie gecreëerd worden voor habitattypes uit het grasland- en moeraslandschap (6410, 6430, 6510, rbbhc). Om een gunstige staat van instandhouding te kunnen bereiken is het van belang dat de natuurlijke hydrologie voor dit type hersteld wordt. De voornaamste deelgebieden waar plaatselijk hydrologie dient hersteld te worden ten voordele van deze habitattypes zijn deelgebieden 2 Hoogbos, 5-1 Altenbroek, Schoppermerheide, 5-2 Broekbos, 5-3 Konenbos en Veursbos en 6 Vallei van de Gulp met Teuvenderberg en Obsennich. De Kwaliteit en kwantiteit van het (grond) water dient hersteld te worden door het dempen van drainage (grtachten en inbuizingen), de buffering van infiltratiegronden (onder andere via bosuitbreiding) om inspoeling van sediment, meststoffen en andere vervuiling van hoger gelegen landbouw- en woongebieden te voorkomen etc.

Habitat		Oppervlakte doelstelling	Kwaliteits doelstelling
7220 - Kalktufbronnen met tufsteenformatie (Cratoneurion)	Doel	=/+	+
	Omschrijving	Behoud van de actuele locaties en waar mogelijk optimalisatie tot een goede staat van instandhouding, voornamelijk in deelgebied 5.	Aanwezigheid van kalkafzettingen >100 m² met verschillende bronniveau's die ingebed liggen in andere habitattypes en gebufferd zijn tegen externe invloeden door de bescherming van hoger gelegen infiltratiegebieden. Voldoende hoge bodem-pH en oligo- tot mesotroof grondwater rijk aan Ca2+ en HCO3-.
9110 - Beukenbossen van het type Luzulo-Fagetum	Doel	+	+
	Omschrijving	Actueel 297 ha. Toename met + 106 ha, met een richtwaarde van 20ha bosuitbreiding. Einddoel: 403 ha.	Goed ontwikkelde structuurrijke beukenbossen met een degelijke heterogene leeftijdsopbouw, boszomen (min 10% van de bosranden) en open plekken (5-15 %). Waar aan herstel van heide gewerkt wordt dienen deze open plekken van 1-3 ha zich gedeeltelijk rondom deze heidekernen te situeren. De bossen bevatten voldoende dood hout, geen exoten en zijn gebufferd tegen externe invloeden. Verhoging structuurdiversiteit is tevens noodzakelijk in het kader van de realisatie van gezonde populaties van habitattypische soorten zoals Boommarter, Vuursalamander, Fluiters, Bonte vliegenvanger, Appelvink en de verbetering van het leefgebied voor de Europees beschermde vleermuizen, Hazelmuis en Vliegend hert e.v.a.
9120 - Atlantische zuurminnende beukenbossen met Ilex en soms ook Taxus in de ondergroei (Quercion robori-petraeae of Ilici-Fagenion)	Doel	+	+
	Omschrijving	Actueel 74 ha. Toename met + 44 ha, met een richtwaarde van 32ha bosuitbreiding waarvan een belangrijk aandeel in deelgebied 5 is gelegen. Einddoel: 118 ha.	Goed ontwikkelde structuurrijke beukenbossen met een degelijke heterogene leeftijdsopbouw, boszomen (min 10% van de bosranden) en open plekken (5-15 %). Waar aan herstel van heide gewerkt wordt dienen deze open plekken van 1-3 ha zich gedeeltelijk rondom deze heidekernen te situeren.De bossen bevatten voldoende dood hout, geen exoten en zijn gebufferd tegen externe invloeden. Verhoging structuurdiversiteit is tevens noodzakelijk in het kader van de realisatie van gezonde populaties van habitattypische soorten zoals Boommarter, Hazelmuis, Levendbarende hagedis en de verbetering van het leefgebied voor de Europees beschermde vleermuizen en hazelmuis. De toename van de hoeveelheid, zonbeschenen, staand dood hout is noodzakelijk voor o.a. Vliegend hert, Middelste bonte specht e.v.a.
9130 - Beukenbossen van het type Asperulo-Fagetum	Doel	+	+
	Omschrijving	Actueel 49 ha. Toename met +15 ha, met een richtwaarde van 7ha bosuitbreiding aansluitend op de actuele locaties. Einddoel:64 ha.	Goed ontwikkelde structuurrijke beukenbossen met een degelijke heterogene leeftijdsopbouw, boszomen (min 10% van de bosranden) en open plekken (5-15 %). De bossen bevatten voldoende dood hout, geen exoten en zijn gebufferd tegen externe invloeden zodat de bedekking en het aantal sleutelsoorten kunnen toenemen. De toename van interne boszomen en open plekken is tevens noodzakelijk in het kader van de verbetering van het leefgebied van habitattypische soorten zoals Keizersmantel en Boommarter en voor de Europees beschermde vleermuizen. De toename van de hoeveelheid, zonbeschenen, staand dood hout is noodzakelijk voor o.a. Vliegend hert, Middelste bonte specht e.v.a.
9150 - Midden-Europese kalkminnende beukenbossen behorend tot het Cephalanthero-Fagetum	Doel	+	+
	Omschrijving	Actueel 3 ha. Toename met 1 ha, met richtwaarde voor bosuitbreiding 1 ha. Uitbreidingen situeren zich aansluitend op de actuele locaties in deelgebied 5. Einddoel: 4 ha.	Lichtrijke bossen (kroonsluiting van 50 %) met een natuurlijke mozaïekstructuur, zonder exoten en een beperkte permanente verruiging, waarin windwerking doorheen de percelen mogelijk is en de vestiging of verspreiding van sleutelsoorten mogelijk maakt. De overstaanders bestaan uit boomsoorten met een milde humusstructuur.
9160 - Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eiken-haagbeukbossen behorend tot het Carpinion-betuli	Doel	+	+
	Omschrijving	Actueel 162 ha. Toename met + 104 ha,met een richtwaarde van 68ha bosuitbreiding.De toenames situeren zich in hoofdzaak in deelgebieden 1, 4 en 5 Einddoel: 266 ha.	Goed ontwikkelde structuurrijke beukenbossen met een degelijke heterogene leeftijdsopbouw, de aanwezigheid van voldoende boszomen (1/3 van de bosranden), open plekken (5-15%). De bossen bevatten voldoende dood hout, geen exoten en zijn gebufferd tegen externe invloeden zodat de bedekking en het aantal sleutelsoorten kunnen toenemen. Verhoging structuurdiversiteit met dood hout, holle bomen en mantel-zoomvegetaties is tevens noodzakelijk in het kader van de verbetering van het leefgebied van habitattypische soorten zoals Keizersmantel, de Europees beschermde vleermuizen, de Hazelmuis e.a.

Habitat		Oppervlakte doelstelling	Kwaliteit doelstelling
91E0 - Alluviale bossen met <i>Alnion glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>), subtype bronbos en vogelkers-essenbos	Doel	+	+
	Omschrijving	(beide subtypes) Actueel 12 ha. Toename met + 33 ha, met een richtwaarde van 28ha bosuitbreiding. Einddoel:45 ha.	Ontwikkeling van complexen die bestaan uit mozaïek van beide subtypes en waar mogelijk aaneensluitende gradiënten vormen met eiken-haagbeukenbossen. Bronzones met permanent uittredend bronwater van geschikte kwaliteit zijn maximaal aanwezig en de pH-HCL van de bodemtoplaag in beide subtypes is zuur tot neutraal zodat kensoorten zich kunnen ontwikkelen en een bedekking van >70 % kennen.

Soorten - Boslandschap

Soort		Populatie doelstelling	Kwaliteit doelstelling
<i>Bosvleermuis</i>	Doel	+	+
	Omschrijving	Ontwikkeling van geschikt leefgebied in de verschillende deelgebieden.	Verhoging van habitatkwaliteit in de bossen. Creatie geleidelijk opgaande bosranden, in het bijzonder nabij open waterpartijen. Behoud en verbetering kwaliteit waterpartijen. Voldoende holle bomen en het voorkomen van verstoring rond geschikt leefgebied. De doelen worden gerealiseerd in het kader van doelen Vroedmeesterpad, 9110, 9120, 9160 en 91E0 en Wespendif.
<i>Grauwe klauwier</i>	Doel	+	+
	Omschrijving	Populatie van minimaal 26 broedparen. Dit vereist een oppervlakte leefgebied van minstens 130 -- 260 ha. Om dit leefgebied te bereiken is een extra oppervlakte 6510 nodig van 40 à 50 ha en 42 ha extra regionaal belangrijke biotopen zoals rbbsp en rbbkam. Deze oppervlakte 6510 is verrekend in de doelen voor het bewuste habitatype. Voor het overige wordt meegelift met doelstellingen van graslandhabitats (in het bijzonder ook 6210_sk) .	Kwaliteitsvereisten gelet op het beoogd aantal broedparen - Geschikt leefgebied voor een koppel bestaat uit complex van min 5 - 10 ha glanshaverhooilanden (6510-hu), kalkrijke kamgraslanden (6510-huk) en/of heischrale graslanden (6230) grenzend aan open doornstruweel (rbbsp of 6210_sk) en goed ontwikkelde bosranden (6430_bz). - Leefgebied heeft een ruim en gevarieerd aanbod aan grotere insecten, voornamelijk mestkevers en loopkevers. Vandaar het belang van bloemrijke percelen en een goed ontwikkelde mestbewonende fauna. - Voldoende rustige uitkijkposten en broedgelegenheid.
<i>Hazelmuis</i>	Doel	+	+
	Omschrijving	Uitbreiding van de 11 actuele subpopulaties tot duurzame populaties (minimum 50 reproducerende individuen per populatie en de uitwisseling van minimum één reproducerend individu per generatie tussen de populaties) , met > 50 % juveniele/subadulte dieren in deelgebied 4 Vrouwenbos, Stroevenbos, 5-2 Broekbos, 5-3 Konenbos, Veursbos en 6 Vallei van de Gulp met Teuvenderberg en Obsennich en de ontwikkeling van nieuwe duurzame populaties in deelgebied 2 Hoogbos en 5-1 Altenbroek, Schoppermerheide en Martelenberg.	Heterogene, ongelijkjarige loofbossen met > 50 % houtachtige voedselplanten (soorten die bloesems, nectar, pollen of vetrijke zaden produceren) in de boom- en struiklaag en goed ontwikkelde mantelzoom vegetaties. Het leefgebied ondervindt bovendien geen negatieve invloed van ongepast beheer of landgebruik op aanliggende gronden. De populaties dienen functioneel verbonden te zijn met > 3 andere leefgebieden.
<i>Ingekorven vleermuis</i>	Doel	+	+
	Omschrijving	> 10 kraamkolonies van minimum 30 wijfjes, en in totaal minimum 450 dieren bij aanvang van het kraamseizoen.	Voldoende warme en volledig donkere zolders (gemiddeld > 25 °C) met een grote invliegopening die een directe vlucht toelaat en daarnaast voldoende dikke holle bomen die rustig gelegen zijn in de boscomplexen. Als jachtgebied zijn de vereisten gedekt door de kwaliteitseisen van de andere vleermuissoorten. Als zomer- en winterverblijfplaatsen kunnen gebouwen (bv. kerkzolders, bunkers of ijskelders) heringericht worden. Vermits deze SBZ essentieel is voor ingekorven vleermuis is ‘een meldingsplicht bij eventuele verbouwingswerken aan de kerken en/of oude kastelen aangewezen om met de eigenaars (evt. i.s.m. de vleermuizenwerkgroep) tot een akkoord komen omtrent een verbeterde inrichting. Door inrichtingen op meerdere plaatsen te voorzien kan de connectiviteit en weerbaarheid van de populatie vergroten.
<i>Middelste bonte specht</i>	Doel	=	+
	Omschrijving	Behoud populatiegrootte	Kwalitatieve verbetering en uitbreiding van de oppervlakte loofbossen. Deze eisen worden gedekt door de doelen die vooropgesteld worden voor de boshabitats.

Soort		Populatie ­ doel ­ stelling	Kwaliteit ­ doel ­ stelling
<i>Ruige dwerg­vleermuis, Rosse vleermuis</i>	<i>Doel</i>	+	+
	<i>Omschrijving</i>	Aan ­ we ­ zig ­ heid van zomer ­ kolonies van de soorten, met jaar ­ lijks zwangere wijfjes en/of juvenielen in deel ­ gebieden 2 Hoogbos, 4 Stroevenbos, Vrouwenbos, 5-1 Altenbroek, Schoppemerheide en Martenberg, 5-2 Broekbos, 5-3 Konenbos, Veursbos en 6 Vallei van de Gulp met Teu ­ venderberg en Obsennich.	Verhoging van habitat ­ kwaliteit in de bossen. Creatie geleidelijke bosranden, in het bijzonder nabij open waterpartijen. Behoud en verbetering kwaliteit waterpartijen en uitbreiding van het aantal waterpartijen. De doelen worden gerealiseerd in het kader van doelen voor Vroedmeesterpad, de andere vleermuizen en habitats 9110, 9120, 9160 en 91E0. Bijkomend aandacht voor behoud van bestaande verbindingen, en waar nodig uitbreiding van en verbinding tussen bossen en foerageergebieden.
<i>Spaanse vlag</i>	<i>Doel</i>	+	+
	<i>Omschrijving</i>	> 50 vlinders per deel ­ populatie, deel ­ populaties situeren zich in deel ­ gebied 5-1, 5-2, 5-3 en in deel ­ gebied 6 ter hoogte van Teuven en Remersdaal.	Aan ­ we ­ zig ­ heid van gradiënten en zon ­ beschenen vochtige en droge grasland- en boshabitats. De soort lift mee op doelen voor de habitattypes 6430-hf, 6430-bz, 6510 en 9160. Voor de Spaanse vlag is het belangrijk dat deze ruigten of boszomen niet integraal gemaaid worden.
<i>Vale vleermuis</i>	<i>Doel</i>	+	+
	<i>Omschrijving</i>	Ontwik ­ keling van geschikt leef ­ gebied in de vers ­ chil ­ lende deel ­ gebieden.	Voorzien donkere zolders met ruime invliegopeningen en een uitvlieg ­ zijde die niet verlicht is op minder dan 5 km van geschikt jacht ­ gebied, onder de vorm van loofbssen met open plekken, een beperkte struiklaag en omgeven door kalkrijke kamgraslanden en glans ­ haver ­ hooilanden. De realisatie van een gezonde mest ­ bewonende fauna op de graslanden die begraasd worden in de SBZ. Als zomer- en winter ­ verblijf ­ plaatsen kunnen gebouwen (bv. kerk ­ zolders, bunkers of ijs ­ kelders) heringericht worden. Vermits deze SBZ essentieel is voor vale vleermuis is ‘een meldings ­ plicht bij eventuele verbouwings ­ werken aan de kerken en/of oude kastelen aangewezen om met de eigenaars (evt. i.s.m. de vleermuizen ­ werkgroep) tot een akkoord komen omtrent een verbeterde inrichting. Door inrichtingen op meerdere plaatsen te voorzien kan de connectiviteit en weerbaar ­ heid van de populatie vergroten.
<i>Vliegend hert</i>	<i>Doel</i>	+	+
	<i>Omschrijving</i>	Ontwik ­ kelen van duurzame populaties in deel ­ gebied 5-1, 5-3 en 6 met meerdere broed ­ plaatsen (minimum 4) op een onderlinge afstand van maximum 3 km en satelliet ­ populaties met 1 tot 4 broed ­ plaatsen in deel ­ gebied 1, 2, 3, 4 en 5-2.	Realisatie van geschikt leef ­ gebied in alle deel ­ gebieden. De meest potentievolle zones zijn zuid ­ hellingen en zuidranden van het bos. Specifieke aandacht ­ punten voor de inrichting van leef ­ gebied zijn - Realisatie van ijle bos­structuren en open plekken aan de zuidranden en zuid­hellingen van het bos. Maximale overschaduw­ing boom­laag: 50 %. Herstellen oude knot­bomen die nog aan­we­zig zijn in bosranden. - Continuïteit beschik­baar­heid van voldoende dood hout, verspreid over het bos maar in het bijzonder nabij potentiële en effectieve broed­plaatsen. Stre­fecijfers: min. 3 dikke (diam. > 40 cm) dode bomen/ha en de continuïteit van dit aanbod garanderen. - Maximaal behoud van oude of zieke, aftakelende bomen (kwijnende bomen). Richtcijfer > 3 dikke levende bodem/ha. - Aansluitend op zuid­hellingen versterken of herstellen van historische houtkanten met knot­bomen van eik, haagbeuk etc.
<i>Vroedmeesterpad</i>	<i>Doel</i>	+	+
	<i>Omschrijving</i>	Ontwik ­ keling van twee meta ­ populaties gelegen enerzijds in deel ­ gebied 4 Vrouwenbos Stroevenbos en 5-3 Broekbos, Veursbos en anderzijds in deel ­ gebied 5-1 Altenbroek, Schoppermerheide en Martenberg die op termijn via deel ­ gebied 5-2 konenbos met mekaar verbonden worden. Beide meta ­ populaties bestaan telkens uit minimum > 200 roepende mannetjes en jaar ­ lijks een talrijke aan ­ we ­ zig ­ heid van juvenielen.	Goede staat van instand ­ houding met betrekking tot water- en land ­ habitat op iedere actuele en historische locatie: Uitbouw van telkens > 5 visloze, onbeschaduwde waterpartijen met in de directe omgeving reliëfrijke open vegetaties (o.a. 6210_sk, 6230 hnk, 6510-huk) met een warm microklimaat en voldoende schuil ­ plaatsen. Optimaal land ­ biotoop zijn de voormalige groeven (in deel ­ gebied 4 en 5-1) en kalkstruweel (in deel ­ gebied 2, 4, 5-1 en 5-3), wanneer deze opnieuw de zon ­ beschenen en open terrein ­ condities hebben voor Vroedmeesterpad.
<i>Wes­pendief</i>	<i>Doel</i>	=	+
	<i>Omschrijving</i>	Behoud populatie van 4 bp	Kwalitatieve verbetering en uitbreiding van de oppervlakte loofbossen en extensief beheerde graslanden. Deze eisen worden gedekt door de doelen die vooropgesteld worden voor de andere habitats en soorten.

Landschap: Kleinschalig landschap met soortenrijke graslanden en heiderelicten

Het kleinschalig landschap met soortenrijke graslanden en heiderelicten bestaat in hoofdzaak uit mesofiele graslandhabitats (6510) met lokaal relictten van droge heide, blauw- , heischraal- en kalkgrasland (4030, 6210, 6230 en 6410). Het betreft in de SBZ vaak unieke gradiënten tussen de verschillende habitattypes en de verschillende subtypes van de habitattypes die allen in de SBZ voorkomen. Plaatselijk gaan deze graslandhabitats over in open doornstruweel met graslandsoorten en andere kleine landschapselementen (graftern, houtkanten, oude knotbomen, mergelputten en poelen. In de nattere valleigronden vinden we tevens overgangssituaties naar natte ruigten (6430) en dottergraslanden (rbbhc). Actueel zijn deze habitattypes gedeeltelijk gedegrademd omwille van de vaak beperkte oppervlakte, de hoge versnipperingsgraad en onvoldoende kwaliteit.Voor het graslandhabitattype 6510 wordt de SBZ als essentieel bestempeld. De grootste oppervlakte en best ontwikkelde voorbeelden van het subtype kalkrijk kamgrasland (6510-huk) komen binnen deze SBZ voor. Ook de glanshavergraslanden (6510-hu) en plaatselijk grote vossenstaartgraslanden (6510-hua) worden in een beperkte oppervlakte aangetroffen. Daarnaast is de SBZ als zeer belangrijk voor habitat 6430 bestempeld terwijl voor de droge heide (4030), heischraal grasland (6230) en blauwgrasland (6410-ve) de SBZ als belangrijk werd aangeduid. Ten tijde van de aanmelding was in de SBZ enkel het droge heischrale grasland en een relict van het vochtig subtype op stuwwatergronden gekend. Plaatselijk is er in drie deelgebieden echter het subtype droge kalkrijke heischrale graslanden (6230-hnk) vastgesteld. Van dit zeldzame subtype was voordien enkel een beperkte oppervlakte vastgesteld in het aangrenzende SBZ ‘Plateau van Caestert’. Door de valleien stromen verscheidene beeklopen (habitat 3260). De SBZ is essentieel voor dit habitatype. Momenteel komen deze habitattypes sterk versnipperd en in te kleine oppervlaktes voor maar desondanks herbergen ze vaak nog een zeer grote soortenrijkdom.

We streven naar de realisatie van graslandcomplexen van telkens 50-70 ha bestaande uit glanshaverhooilanden (6510_hu), kalkrijke kamgraslanden (6510_huk) en plaatselijk in deelgebied 4 en deelgebied 6 droge kalkrijkere heischrale graslanden (6230_hnk), droge heischrale graslanden (6230_hn) en overgangen naar het zeldzame blauwgrasland (6410-ve). In de valleien grenzen ze aan de vochtige graslandtypes. In hoofdzaak natte hooilanden (6510-hua), dottergraslanden (rbbhc) en natte ruigten (6430) langsheen de beek. Dit moet realistisch kansen bieden voor het lange termijn functioneren van gezonde populaties van habitattypische soorten zoals Klaverblauwtje, Bruin dikkopje, Bruin blauwtje, Dambordje, Argusvlinder, Kalkdoortje, Gouden sprinkhaan, Greppelsprinkhaan, Moerassprinkhaan, Aapjesorchis, Soldaatje, Poppenorchis, Bijenorchis, Bokkenorchis, Geelgors en Rode wouw. Tal van graslanden worden bovendien gekenmerkt door een zeer rijke mycoflora en worden gecatalogeerd als wasplatenweiden. De wasplatenweide van Moelingen is de meest soortenrijke van de Benelux en van internationaal belang. Bovendien is de ontwikkeling van deze graslandhabitats tevens nodig om kernpopulaties van een hele reeks habitatrichtlijnsoorten te realiseren. Voor de Vroedmeesterpad is de ontwikkeling van deze graslanden (op zonnige hellingen) met overgangen naar kalkgrasland en kalkstruweel essentieel om de soort duurzaam te behouden. Overgangen tussen droge en vochtige graslanden zijn noodzakelijk voor de Kamsalamander en de Spaanse vlag en Grote hoefijzerneus, Vale vleermuis en Laatvlieger vereisen een aaneengesloten netwerk van graslanden, die omzoomt zijn met hagen (rbbsp), houtkanten, brede boszomen (6430-bz) en zich kenmerken door een goed ontwikkelde mestbewonende fauna. Voor de Grauwe klauwier wordt op deze manier foerageergebied gecreëerd, wat in combinatie met de aanwezigheid van brede bosranden en doornstruweel, zal resulteren in de realisatie van een kernpopulatie. Deze SBZ is één van de weinige locaties in Vlaanderen waar op realistische wijze een leefbare populatie van de soort kan gerealiseerd worden. Rond de kernen van graslandhabitats en hei(schrale) habitats vormen bloemrijke graslanden (vb rbbkam, BWK: Hp*) een belangrijke buffer. De combinatie van dergelijke graslanden, samen met de habitats en regionaal belangrijke biotopen die tot doel worden gesteld in dit rapport, vormen tevens het leefgebied van o.a. de Wespendif, die te lijden heeft van de sterke afname van foerageergebied in de (ruime) omgeving van zijn broedbiotoop. Daarnaast is een lokaal herstelnodig om de uitermate waardevolle gradiënten binnen en tussen de graslandhabitattypes (6230, 6410, 6510) te herstellen en relictten duurzaam te behouden. Deze deelgebieden kunnen op termijn tevens fungeren als satellietpopulaties of stapstenen tussen de kerngebieden en de aangrenzende SBZ.

Daarnaast zijn er doelstellingen voor herstel van heidevegetaties (4030, 6230ha). Binnen deze deelgebieden worden kernen van 3 à 6 ha grootte nagestreefd, verweven met elkaar en omliggende kleinere open plekken in de bossfeer. Doordat uitwisseling tussen kern- en satellietpopulaties mogelijk wordt gemaakt, is de kans op lokaal uitsterven tot een minimum beperkt. Een kwaliteitsverbetering betekent het herstellen van volledige gradiënten zodat verschillende subtypes en habitattypes aansluitend voorkomen en de hieraan gebonden fauna en flora kan meeschuiven op deze gradiënten bij veranderende abiotische omstandigheden. Ook verbinden van de aanwezige relictten en een aangepast beheer zijn sleutelfactoren om duurzame populaties te kunnen garanderen.

Daarnaast is het realiseren van graslandhabitats met een goede kwaliteit enkel mogelijk indien de uitspoeling van nutriënten en sediment wordt voorkomen op de aansluitende infiltratiegebieden. Deze uitbreidingen zitten vervat in de oppervlakten voorzien in de 2 voorgaande punten en zijn voornamelijk van toepassing in deelgebied 1 Vallei van de Berwijn en Fliberg, 2 Hoogbos, 5-1 Altenbroek, Schoppemerheide en Martelenberg, 5-2 Broekbos, 5-3 Veursbos, Konenbos en 6 Vallei van de Gulp met Teuvenderberg en Obsennich.

Daarnaast is de extensivering van niet habitatwaardige graslandcomplexen binnen SBZ tot bloemrijke graslanden met een hoog nectaraanbod en een rijkere fauna zal de leefgebieden van hoger genoemde habitattypische soorten versterken en bijdragen aan een algemene kwaliteitsverbetering in de omgeving.

Habitats - Kleinschalig landschap met soortenrijke graslanden en heiderelicten			
Habitat		Oppervlakte	doelstelling
4030 - Droge Europese heide	Doel	+	
	Omschrijving	Actueel 5,5 ha. Toename grotendeels door omvorming naar 16 ha, waarbij habitatvlekken van 5 ha gerealiseerd worden die versterkt worden door de aanleg van open plekken van 1-3 ha in de omliggende boshabitattypes 9110 en 9120.	
6210 - Droge halfnatuurlijke graslanden en struikvormende facies op kalkhoudende substraten (Festuco-Brometalia)	Doel	= / +	
	Omschrijving	Behoud van de actuele oppervlakte die kleiner is dan 0,5 ha in deelgebied 1. Mogelijk zal de habitat in de toekomst op potentiële plekken in combinatie met kalkrijke kamgraslanden ontwikkelen.	
6210 - Droge halfnatuurlijke graslanden en struikvormende facies op kalkhoudende substraten (Festuco-Brometalia), subtype 6210_sk kalkstruweel	Doel	+	
	Omschrijving	1/3 van de bosranden van habitats 9130, 9150 en plaatselijk 9160 ontwikkelen als bosmantels, bij voorkeur op historisch gekende locaties en zonnig georiënteerde hellingen waar kalk dagzoomt.	
		Het habitatype bestaat uit een goed ontwikkelde struiklaag met kenmerkende soorten als Zuurbes en Gele kornoelje, die gefaseerd wordt teruggezet, met voldoende open plekken waarop typische orchideeënsoorten en andere kalkminnende soorten zich kunnen ontwikkelen, bij voorkeur op warmteminnende hellingen waar ze aansluiten op actueel en potentieel leefgebied van Vroedmeesterpad.	

Habitat		Oppervlakte doelstelling	Kwaliteits doelstelling
6230 - Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)	Doel	+	+
	Omschrijving	Actueel 2 ha. Toename met + 15 ha voor alle voorkomende types, voornamelijk in deelgebied 5. Versterking van bestaande relictten van heischrale graslanden en waar mogelijk de ontwikkeling van gradiënten tussen de verschillende subtypes en overgangen naar droge heide en/of kalkrijke kamgraslanden en boshabitats. Richtwaarde voor uitbreiding is 12 ha.Einddoel:17 ha	Het habitatype moet een korte vegetatie bevatten (< 25 cm) met een bedekking van > 30 % van de sleutelsoorten en < 5 % verruiging. De habitat is bij voorkeur zonbeschenen en er is geen strooisellaag (of bladval) op het grasland aanwezig. De graslanden zijn gebufferd tegen externe invloeden.
6410 - Grasland met Molinia op kalkhoudende, venige of lemige kleibodem (EU-Molinion), subtype veldrusgrasland	Doel	+	+
	Omschrijving	Actueel 0,2 ha. Toename door omvorming tot 1 ha. Indien bij herstel 6430 en rbbhc relictten en/of potenties voor 6410 aanwezig zijn dienen deze maximaal ontwikkeld te worden. Einddoel:1 ha	De habitat bestaat uit mesotrofe graslanden met een vegetatie < 50 cm en een bedekking van lage schijngrassen die hoger is dan 30 %. De bedekking van de sleutelsoorten is > 30 % en, indien aanwezig heeft de strooisellaag en de verruiging een bedekking < 10 %. De graslanden zijn gebufferd tegen externe invloeden.
6430 - Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones, subtype boszoom	Doel	+	+
	Omschrijving	1/3 van bosranden ontwikkelen als goed ontwikkelde boszomen, voornamelijk van de vochtige bossen (habitats 9160 en 91E0) en in de eerste plaats aansluitend op de graslandhabitats.	Mantelzoomvegetaties van > 5 m breedte met een geleidelijke overgang tussen de kruidige delen via struwelen, die voldoende structuurvariatie hebben en licht tot op de bodem brengen, naar het aangrenzend bos.
6510 - Laaggelegen schraal hooiland (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis), subtype Glanshavergraslanden (Arrhenaterion)	Doel	+	+
	Omschrijving	Actueel 12 ha, versterking van het hooiland- en moeraslandschap door toename met 13 ha.Dit betreft de realisatie van het subtype hu. Einddoel: 25 ha. Richtwaarde voor uitbreiding (alle subtypes) is 59 ha	Goed ontwikkelde graslanden die niet aangerijkt worden, niet behandeld worden met herbiciden, en gebufferd zijn tegen externe invloeden. Hoge grassen, middelhoge en lage grassen zijn gelijkmatig aanwezig met een frequentie en bedekking van sleutelsoorten > 70 % door te maaien.
6510 - Laaggelegen schraal hooiland (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis), subtype kalkrijke kamgraslanden	Doel	+	+
	Omschrijving	Actueel 63 ha. Toename van de actuele oppervlakte en voorkomende relictten met in totaal 126 ha. Voornamelijk (minimaal 117ha) door effectieve uitbreiding. Hoofdzakelijk in deelgebied 5 en aansluitend op de actuele relictten. Einddoel: 189 ha.	Goed ontwikkelde graslanden die niet aangerijkt worden, niet behandeld worden met herbiciden en gebufferd zijn tegen externe invloeden. De bedekking van rozetplanten en sleutelsoorten is groter dan 30 % door begrazing (en/of bij omvorming een verschrallingsbeheer door te maaien met afvoer).

Soorten - Kleinschalig landschap met soortenrijke graslanden en heiderelicten

Soort		Populatiedoelstelling	Kwaliteitsdoelstelling
Grauwe klauwier	Doel	+	+
	Omschrijving	Populatie van minimaal 26 broedparen. Dit vereist een oppervlakte leefgebied van minstens 130 -- 260 ha. Om dit leefgebied te bereiken is een extra oppervlakte 6510 nodig van 40 à 50 ha en 42 ha extra regionaal belangrijke biotopen zoals rbbsp en rbbkam. Deze oppervlakte 6510 is verrekend in de doelen voor het bewuste habitatype. Voor het overige wordt meegelift met doelstellingen van graslandhabitats (in het bijzonder ook 6210_sk) .	Kwaliteitsvereisten gelet op het beoogd aantal broedparen • Geschikt leefgebied voor een koppel bestaat uit complex van min 5 - 10 ha glanshaverhooilanden (6510-hu), kalkrijke kamgraslanden (6510-huk) en/of heischrale graslanden (6230) grenzend aan open doornstruweel (rbbsp of 6210_sk) en goed ontwikkelde bosranden (6430_bz). • Leefgebied heeft een ruim en gevarieerd aanbod aan grotere insecten, voornamelijk mestkevers en loopkevers. Vandaar het belang van bloemrijke percelen en een goed ontwikkelde mestbewonende fauna. • Voldoende rustige uitkijkposten en broedgelegenheid.

Soort		Populatiedoelstelling	Kwaliteitsdoelstelling
Grote hoefijzerneus	Doel	=/+	+
	Omschrijving	Ontwikkeling van geschikt leefgebied in de verschillende deelgebieden.	Vleermuisvriendelijk inrichten en toegankelijk maken van kerkzolders en vergelijkbare habitats, het herstellen van aaneengesloten lineaire elementen tussen deze zomerhabitats en de potentiële jachtgebieden en optimalisatie van het jachtgebied door de realisatie van een gezonde mestbewonende fauna op de historisch permanente graslanden die begraasd worden. Vermits deze SBZ essentieel is voor Grote hoefijzerneus is ‘een meldingsplicht bij eventuele verbouwingswerken aan de kerken en/of oude kastelen aangewezen om met de eigenaars (evt. i.s.m. de vleermuizenwerkgroep) tot een akkoord komen omtrent een verbeterde inrichting. Door inrichtingen op meerdere plaatsen te voorzien kan de connectiviteit en weerbaarheid van de populatie vergroten.
Kamsalamander	Doel	+	+
	Omschrijving	Uitbouw duurzame populatie in goede staat van instandhouding ter hoogte van deelgebied 5 (> 50 adulte dieren, voortplanting van > 50 larven of eieren).	Goede staat van instandhouding met betrekking tot water- en landhabitat: uitbouw van minimum 2 complexen van meer dan 5 permanente kleine poelen, ingebed in een kleinschalig landschap met o.a. bos, graslanden en houtwallen binnen 300 m rond geschikte waterbiotopen.
Kleine dwergvleermuis, Gewone dwergvleermuis, Laatvlieger	Doel	=/+	=/+
	Omschrijving	Behoud en uitbreiding van de bestaande populatie	Verbetering van de bestaande kwaliteit en uitbreiding van connectiviteit tussen de gebieden.
Spaanse vlag	Doel	+	+
	Omschrijving	> 50 vlinders per deelpopulatie, deelpopulaties situeren zich in deelgebied 5-1, 5-2, 5-3 en in deelgebied 6 ter hoogte van Teuven en Remersdaal.	Aanwezigheid van gradiënten en zonbeschenen vochtige en droge grasland- en boshabitats. De soort lift mee op doelen voor de habitattypes 6430-hf, 6430-bz, 6510 en 9160. Voor de Spaanse vlag is het belangrijk dat deze ruigten of boszomen niet integraal gemaaid worden.
Vale vleermuis	Doel	+	+
	Omschrijving	Ontwikkeling van geschikt leefgebied in de verschillende deelgebieden.	Voorzien donkere zolders met ruime invliegopeningen en een uitvliegzijde die niet verlicht is op minder dan 5 km van geschikt jachtgebied, onder de vorm van loofbssen met open plekken, een beperkte struiklaag en omgeven door kalkrijke kamgraslanden en glanshaverhooilanden. De realisatie van een gezonde mestbewonende fauna op de graslanden die begraasd worden in de SBZ. Als zomer- en winterverblijfplaatsen kunnen gebouwen (bv. kerkzolders, bunkers of ijskelders) heringericht worden. Vermits deze SBZ essentieel is voor ingekorven vleermuis is een meldingsplicht bij eventuele verbouwingswerken aan de kerken en/of oude kastelen aangewezen om met de eigenaars (evt. i.s.m. de vleermuizenwerkgroep) tot een akkoord komen omtrent een verbeterde inrichting. Door inrichtingen op meerdere plaatsen te voorzien kan de connectiviteit en weerbaarheid van de populatie vergroten.
Vroedmeesterpad	Doel	+	+
	Omschrijving	Ontwikkeling van twee meta-populaties gelegen enerzijds in deelgebied 4 Vrouwenbos Stroevenbos en 5-3 Broekbos, Veursbos en anderzijds in deelgebied 5-1 Altenbroek, Schoppermerheide en Martelenberg die op termijn via deelgebied 5-2 konenbos met mekaar verbonden worden. Beide meta-populaties bestaan telkens uit minimum > 200 roepende mannetjes en jaarlijks een talrijke aanwezigheid van juvenielen.	Goede staat van instandhouding met betrekking tot water- en landhabitat op iedere actuele en historische locatie: Uitbouw van telkens > 5 visloze, onbeschaduwde waterpartijen met in de directe omgeving reliëfrijke open vegetaties (o.a. 6210_sk, 6230 hnk, 6510-huk) met een warm microklimaat en voldoende schuilplaatsen. Optimaal landbiotoop zijn de voormalige groeven (in deelgebied 4 en 5-1) en kalkstruweel (in deelgebied 2, 4, 5-1 en 5-3), wanneer deze opnieuw de zonbeschenen en open terreincondities hebben voor Vroedmeesterpad.
Wespendief	Doel	=	+
	Omschrijving	Behoud populatie van 4 bp	Kwalitatieve verbetering en uitbreiding van de oppervlakte loofbossen en extensief beheerde graslanden. Deze eisen worden gedekt door de doelen die vooropgesteld worden voor de andere habitats en soorten.

2.2 Prioritaire inspanningen met het oog op het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen

In samenhang met de hoger beschreven doelstellingen zijn door de Vlaamse regering per gebied een aantal prioritaire inspanningen vastgelegd. Dit is een globale omschrijving van de acties die noodzakelijk zijn voor het realiseren van de doelstellingen. De inspanningen kunnen onafhankelijk van elkaar worden uitgevoerd. Niet al deze inspanningen zijn op dezelfde termijn realiseerbaar. Er wordt onderstreept dat het uitvoeren van de hieronder opgesomde lijst van inspanningen/acties niet alle knelpunten in het gebied zullen oplossen en niet alle doelen zal weten te bewerkstelligen. De hieronder opgelijste inspanningen/acties zijn dan ook te beschouwen als de prioritaire inspanningen. De concretisering van deze prioritaire inspanningen in verschillende acties is een belangrijk onderdeel van het implementatieproces. Voor het realiseren van de prioritaire inspanningen zijn vaak meerdere acties nodig. In paragraaf 4.1 (inspanningsmatrix) worden onder meer alle noodzakelijke acties die voortvloeien uit deze prioritaire inspanningen weergegeven.

	Inspanning	Omschrijving Inspanning
PI 1	Kwaliteitsverbetering van aanwezige bos- en andere habitattypes	De meeste aangemelde habitattypes in de SBZ bezitten actueel een gedeeltelijk gedegradeerde staat van instandhouding. Van enkele aangemelde habitattypes zijn enkel relictvegetaties terug te vinden. Er dient dan ook een kwaliteitsverbetering van de voorkomende habitattypes gerealiseerd te worden door verbeteringen van de habitatstructuur en het verlagen van het aandeel verstoringsindicatoren. Een ecologisch beheer, afgestemd op de habitats, is hierbij essentieel. Voor de boshabitats wordt een betere structuurkwaliteit nagestreefd met voldoende dikke (dode) bomen, een goed ontwikkelde struik- en kruidlaag, mantel-zoomvegetaties en open plekken. Door het toepassen van natuurgericht bosbeheer in natuurreervaten, bosreservaten en domeinbossen wordt hieraan tegemoet gekomen. Het zijn maatregelen die reeds in veel beheerplannen voorzien zijn voor domeinen in eigendom van het ANB of de erkende terreinbeherende verenigingen. Bij andere openbare besturen en privébossen in het VEN (of op vrijwillige basis) kan door het toepassen van de Criteria Duurzaam Bosbeheer (CDB) de kwaliteit eveneens verbeterd worden. Bij de grasland- en heidevegetaties gaat het vaak om een combinatie van inleidende inrichtingsmaatregelen en optimale beheervormen, afgestemd op het beoogde habitatype (zie ook verdere prioritaire inspanningen). Het niet behalen van een minimale aaneengesloten oppervlakte van Het habitatype (minimum structuur areaal) is voor vele habitattypes echter een blijvend knelpunt (zie ook verdere prioritaire inspanningen).
PI 2	Omvorming van niet-habitatwaardige bossen naar boshabitats en plaatselijk naar heide	Voor de bossen, beheerd door het Agentschap voor Natuur en Bos en natuurbeherende verenigingen, wordt er van uitgegaan dat op termijn minimaal 80% van de bosoppervlakte zal evolueren naar het gewenste habitatype door de toepassing van de bestaande beheervisie van het Agentschap en uitvoering van beheerplannen. In de private bossen, gelegen in het Vlaams Ecologisch Netwerk kan door omvorming bijkomend habitat gerealiseerd worden via de toepassing van de Criteria Duurzaam Bosbeheer. Verwacht wordt dat hierdoor circa 148 ha van de voorziene oppervlakte doelstellingen voor de habitattypes 9110, 9120 en plaatselijk 9130 kunnen gerealiseerd worden. Plaatselijk zullen enkele naaldbossen en/of andere niet habitatwaardige bossen omgevormd worden naar heidehabitats (4030, 6230_hn/ha en 6230 hmo), zodat kernen gecreëerd worden van 3 tot 6 ha. Deze heidekernen worden via een intern netwerk met kleinere stapstenen en corridors verbonden, zodat steeds uitwisseling tussen populaties mogelijk is. In deelgebied 4 kan een unieke gradiënt tussen de subtypes 6230_hmo, 6230_ha, 6230_hn en 6230_hnk gecreëerd worden. Omvormingen voor herstel van heidehabitats situeren zich voornamelijk in deelgebieden 4 Stroevenbos, Vrouwenbos, 5-1 Altenbroek, Schoppermerheide en Martelenberg en deelgebied 6 Vallei van de Gulp met Teuvenderberg en Obsennich. Deze omvormingen worden voorzien op gronden in eigendom of in beheer van het ANB en Natuurpunt. Enkele herstelprojecten voor heidehabitats zijn reeds in uitvoering.
PI 3	Bosuitbreidingen	Voor de realisatie van een goede staat van instandhouding, zowel op gewestelijk niveau als voor de SBZ zijn nog bijkomende bosuitbreidingen ('nieuw' bos) noodzakelijk van richtwaarde 156 ha (totaal van alle boshabitats). Het combineren van de eerder genoemde inspanningen (kwaliteitsverbetering van de aanwezige habitats en de omvormingsmaatregelen) met bosuitbreiding moet uiteindelijk resulteren in volgende globale doelstellingen: - Realisatie van 4 kwalitatief goed ontwikkelde zeer grote boskernen van 200-350 ha met lange termijn garanties voor kernpopulaties van de habitattypische soorten in deelgebied 4 Stroevenbos, Vrouwenbos, deelgebied 5-1 Altenbroek, Schoppemerheide en Martelenberg, deelgebied 5-2 en 5-3 Broekbos, Konenbos en Veursbos en in deelgebied 6 Vallei van de Gulp met Teuvenderberg en Obsennich. - Bosuitbreiding in functie van de creatie van een 'bos'-netwerk in de andere deelgebieden. Hierbij wordt gestreefd naar een buffering van kleinere boskernen en/of het onderling verbinden van bos tot één netwerk (binnen deelgebieden). Het verbinden dient plaatselijk te gebeuren via hagen en houtkanten (zie ook prioritaire inspanning 5 'Herstel van het bocagelandschap'). Dit is voornamelijk belangrijk in deelgebied 1 Vallei van de Berwijn en Fliberg, 2 Hoogbos en ten slotte binnen en tussen 5-1 Altenbroek, Schoppemerheide en Martelenberg, 5-2 Broekbos en 5-3 Veursbos, Konenbos. - Bosuitbreiding in functie van herstel van natuurlijke hydrologie. Uitbreidingen op de infiltratiegronden zijn cruciaal om een gunstige kwaliteit van de (aangrenzende) hierdoor beïnvloedde habitats te bekomen. Deze uitbreidingen situeren zich in hoofdzaak in deelgebied 2 Hoogbos, deelgebied 5-1 Altenbroek, Schoppemerheide en Martelenberg en deelgebied 5-2 Broekbos.

	Inspanning	Omschrijving Inspanning
PI 4	Realisatie van aaneengesloten kwalitatief goed ontwikkelde graslandencomplexen	Alle graslandhabitats en de habitattypische soorten die hieraan gebonden zijn, zijn actueel gedegradeerd omwille van de beperkte oppervlakte en onvoldoende kwaliteit. We streven dan ook naar enerzijds grote aaneengesloten complexen die kernpopulaties voor grauwe klauwier, wespandief, grote hoefijzerneus, vale vleermuis, ingekorven vleermuis, Spaanse vlag etc. kunnen herbergen; anderzijds kenmerkt de SBZ zich door unieke gradiënten tussen en binnen de habitattypes 6510 en 6230 en een uitzonderlijk rijke flora en mycoflora (specifieke graslandpaddenstoelen) die hieraan gebonden is. Deze gradiënten moeten maximaal hersteld en/of ontwikkeld worden om het voorkomen en areaal van tal soorten veilig te stellen. - De realisatie van 4 graslandcomplexen van telkens 50-70 ha in deelgebieden 4 Stroevenbos, Vrouwenbos, 5-1 Altenbroek, Schoppemerheide en Martelenberg, 5-3 Konenbos, Veursbos en 6 Vallei van de Gulp met Teuvenderberg en Obsennich bestaande uit glanshaverhooilanden (6510_hu), kalkrijke kamgraslanden (6510_huk) en plaatselijk in deelgebied 4 en deelgebied 6 droge kalkrijkere heischrale graslanden (6230_hnk) en droge heischrale graslanden (6230_hn). In de valleien grenzen ze aan de vochtige graslandtypes. In hoofdzaak natte ruigten en dottergraslanden en plaatselijk in deelgebied 6 het zeldzame blauwgrasland (6410_ve). - Bijkomende realisaties (in totaal ca 35-40 ha) zijn noodzakelijk in de overige deelgebieden om waardevolle relicten te behouden en unieke gradiënten te herstellen of maximaal te ontwikkelen. - Uitbreidingen op infiltratiegronden zijn essentieel om de natuurlijke hydrologie te herstellen en uitspoeling van nutriënten en sediment tegen te gaan. Deze uitbreidingen zitten vervat in de oppervlakten voorzien in de 2 voorgaande punten en zijn voornamelijk van toepassing in deelgebied 1 Vallei van de Berwijn en Fliberg, 2 Hoogbos, 5-1 Altenbroek, Schoppemerheide en Martelenberg, 5-2 Broekbos, 5-3 Veursbos, Konenbos en 6 Vallei van de Gulp met Teuvenderberg en Obsennich.
PI 5	Herstel van het bocagelandschap	De Voerstreek is gekend omwille van de eeuwenoude hagen en houtkanten die er voorkomen. Het is niet verwonderlijk dat tal van soorten zich hier op geënt hebben. De hazelmuis gebruikt(e) deze hagen en houtkanten om in het najaar voedsel te zoeken, te migreren tussen boscomplexen, enz. Het vliegend hert vond zijn leefgebied in oude ingerotte knotbomen. De grauwe klauwier gebruikte brede doornhagen aansluitend aan bosranden en/of aansluitend op bloemrijke graslanden als broedlocatie. De grote hoefijzerneus had aaneengesloten lijnvormige elementen nodig om zich te verplaatsen tussen zijn zomerhabitat en zijn jachtgebied. Desalniettemin verdwijnen oude hagen en houtkanten in de Voerstreek nog steeds tegen een snel tempo met een sterke afname van de habitattypische soorten tot gevolg. Het doordacht verbinden van boscomplexen en het herstellen van historische hagen en houtkanten is noodzakelijk om deze en andere soorten opnieuw in duurzame populaties te laten voorkomen.
PI 6	Plan voor de vroedmeesterpad	De vroedmeesterpad heeft in de Voerstreek steeds lokaal en verspreid voorgekomen. In 1994 waren er nog een 12-tal populaties te onderscheiden waarvan sommige populaties vrij groot waren. Deze populaties sloten aan bij de Nederlandse en Waalse locaties. In 2001 waren er al een 3-tal populaties verdwenen. Momenteel zijn slechts op een 4-tal locaties nog dieren aanwezig (Altenbroek-Schoppem, Sint-Martens-Voeren, Veurs en Stroevenbos), doch ook deze populaties zijn momenteel zeer versnipperd en het betreft slechts enkele roepende dieren. Vermoedelijk is het hier al voorbij vijf voor twaalf. Oorzaak hiervan is de achteruitgang van landhabitat (renovatie gebouwen, omvorming schraal extensief grasland tot zeer intensief raaigrasakker, verhardten van holle wegen, het volstorten en dichtgroeien van groeves,...) en voortplantingsbiotoop (demping of verwaarlozing van poelen). Herstel van de Vroedmeesterpad populatie moet zich zowel focussen op het verbeteren van het landhabitat (zie prioritaire inspanning 4 'Realisatie van aaneengesloten kwalitatief goed ontwikkelde graslandencomplexen' (vooral zongerichte kalkhellingen) en prioritaire inspanning 5 'Herstel van het bocagelandschap' en de realisatie van brede zomen en mantels, voornamelijk op stenige en zonbeschenen hellingen. Verder dienen alle aanwezige poelen/waterbiotopen geschoond te worden en aangepast aan de eisen van Vroedmeesterpad (helder water, schuilmogelijkheden...). Verder dienen waar mogelijk nieuwe waterpartijen (poelen, betonnen drinkbakken...) aangelegd worden. - Vooraf binnen de kernen Altenbroek-Schoppem en Veurs dienen binnen de natuurreservaten en domeinbossen alle mogelijkheden voor herstel van landhabitat en voortplantingsbiotoop uitgeput te worden. - Vanuit bovenvernoemde 2 kernen moet gewerkt worden naar een herstel van de omliggende gebieden en/of historische vindplaatsen. - Indien er bufferbekkens en/of een sedimentvang wordt aangelegd moeten deze voldoen aan de habitateisen van de soort door de zonnige taluds af te werken met gebiedseigen stenen.
PI 7	Soortbeschermingsplan hazelmuis	Er wordt een soortbeschermingsprogramma opgemaakt voor de hazelmuis met daarin een aanpak voor de realisatie van de ecologische verbinding tussen populaties van hazelmuis in de Voerstreek, zoals beschreven in de motiveringsnota in bijlage aan het onderbouwende rapport.

2.3 Gebiedsgerichte aandachtspunten voor de uitvoering

Tijdens het overleg over de instandhoudingsdoelstellingen is een aantal gebiedsgerichte aandachtspunten voor de uitvoering aangebracht door de deelnemers aan het voorafgaand overlegproces. In deze paragraaf worden deze meegegeven ter informatie. De lijst is niet limitatief noch bindend. Het is bovendien mogelijk dat deze lijst wijzigt tijdens het implementatieproces.

	Omschrijving aandachtspunten
1	Bekkensecretariaat Het bekkensecretariaat vraagt dat bij de implementatie de IHD doelen en andere parallel lopende projecten, zoals de aanleg van overstromingsgebieden, integraal op elkaar dienen afgestemd te worden. (Bron: S-IHD rapport)
2	Departement LV Het beleidsdomein Landbouw en Visserij stelt voor om bij de realisatie van de doelstellingen "natuurlijke sponsfunctie herstellen" en "erosie voorkomen" verschillende mogelijke oplossingen in overweging te nemen en deze doelstellingen dus niet uitsluitend via herstel van hellinggraslanden op huidige akkers te realiseren. Dit laatste kan enkel op vrijwillige basis gebeuren. (Bron: S-IHD rapport)
3	Departement LV Het beleidsdomein Landbouw en Visserij vindt het belangrijk dat, gezien de grote oppervlakte landbouwgebruik (559 ha) binnen dit SBZ, de implementatie van doelen zoveel mogelijk op vrijwillige basis dient te gebeuren en er rekening gehouden moet worden met de landbouwgevoeligheid van de percelen. Een aantal bedrijven uit de Voerstreek, is met een groot percentage van hun gronden in SBZ-H gelegen. Voor deze gronden mogen de “natuurambities” niet te hoog liggen, om de leefbaarheid van deze bedrijven niet in het gedrang te brengen. (Bron: S-IHD rapport)
4	Departement LV Het departement landbouw en visserij geeft aan dat vernatting in kader van kwaliteitsverbetering van de aanwezige habitattypes geen negatieve effecten mag hebben op gronden in landbouwgebruik. (Bron: S-IHD rapport)
5	Toerisme Vlaanderen Toerisme Vlaanderen is bezorgd over de onzekerheid van de concrete gevolgen van deze IHD in het toeristisch-recreatief veld en in het bijzonder voor het fiets- en wandelroutenetwerk in de Voerstreek. Daarom vragen ze om voldoende rekening te houden met de huidige toeristisch-recreatieve activiteiten in en in de omgeving van het gebied SBZ ‘Voerstreek’ bij de verdere uitwerking van de maatregelen en in overleg te bekijken waar welke maatregelen kunnen komen. (Bron: S-IHD rapport)
6	Departement LV / Sector landbouw De landbouwsector en departement L&V vragen om bij de realisatie van de doelen voor graslandshabitats en de bijbehorende soorten een goede afstemming te zoeken tussen de natuurdoelen en de type bedrijfsvoering. Bijkomende informatie: Bij ‘mogelijke kans’ wordt ook bijkomend onderzoek (ILVO) toegevoegd. Ter info tekst zal genuanceerd worden op basis van input administratie Landbouw : Ontwormingsmiddelen met als werkzame stof avermectines hebben inderdaad vermoedelijk een schadelijke werking op de mestfauna. Het beleidsdomein Landbouw en Visserij wenst er echter op te wijzen dat ontwormingsmiddelen op basis van andere werkzame stoffen (bvb. moxidectine, levamisol of pyrantel) relatief ongevaarlijk zijn voor de mestfauna. Dit wordt eveneens bevestigd door de brochure "Ontwormen met verstand - Voor vee en natuur" van Natuurmonumenten en CLM. Omwille van de resistentieproblematiek, waarbij het van belang is zoveel mogelijk middelen af te wisselen, stelt het beleidsdomein Landbouw en Visserij dat zeker tijdens de periode dat het vee op stal is, avermectines toepasbaar moeten kunnen blijven.Het beleidsdomein Landbouw en Visserij wenst dan ook dat alle verwijzingen in het S-IHD rapport naar effect van ontwormingsmiddelen op mestfauna in bovenstaande zin genuanceerd worden. (Bron: S-IHD rapport)
7	Sector jacht / Sector landbouw De jacht- en de landbouwsector vragen dat een evenwicht wordt gezocht met het (agro-) toerisme. Men vreest dat bij een verdere toename van het toerisme dit negatieve effecten kan opleveren op natura-2000 gebieden. (Bron: S-IHD rapport)
8	Sector landbouw De sector landbouw geeft aan dat bij de implementatie rekening moet gehouden worden met het feit dat een deel van de vervuiling veroorzaakt wordt door activiteiten die plaatsvinden buiten Voeren (bovenlopen gelegen in Wallonië of Nederland). Daarnaast moet er ook rekening gehouden worden met kwaliteitsverbetering die sowieso gerealiseerd moet worden via MAP4. (Bron: S-IHD rapport)

Omschrijving aandachtspunten	
9	Departement LV / Sector landbouw De sector landbouw en departement L&V vragen dat er bij de implementatie zoveel als mogelijk gebruik gemaakt wordt van bosomvorming om de doelstellingen te realiseren. (Bron: S-IHD rapport)
10	Sector eigenaars De sector eigenaars meldt dat een belangrijke eigenaar in een deelgebied betrokken is bij het Hazelmuisproject en de wil heeft om mee te blijven werken aan dit project. De sector vraagt dat bij de totstandkoming van een verbinding rekening gehouden wordt met de pachtende landbouwactiviteiten op die gronden (opmerking Overleggroep 12/1/2012) (Bron: S-IHD rapport)
11	Sector eigenaars De sector eigenaars vraagt dat er bij de implementatie rekening wordt gehouden met de positieve bijdrage van canadapopulier op de waterkwaliteit en de belangrijke rol in kader van bosuitbreiding. (Bron: S-IHD rapport)

3 Openstaande taakstelling

De in dit hoofdstuk beschreven oppervlaktebalans op SBZ niveau werd als taakstelling vastgesteld in het S-IHD-besluit voor deze SBZ. Op basis hiervan is een indicatieve verdeling van de doeloppervlaktes over de verschillende deelgebieden gebeurd via een modelmatige berekening. In paragraaf 3.1 wordt per aangewezen habitattype in deze SBZ het overzicht gegeven van de totale oppervlakte doelen, de oppervlakte actueel habitat en het openstaand saldo aan te realiseren habitat (door omvorming vanuit bestaande andere natuur of door uitbreiding op plaatsen die nu niet ingenomen zijn door natuur). In de volgende managementplannen zal dit overzicht geactualiseerd worden met een stand van zaken en het openstaand saldo. Voor de soorten wordt geen oppervlaktebalans weergegeven. Gezien de complexe koppeling van de populatiedoelen aan habitats, regionaal belangrijke biotopen en andere vegetatietypes is het momenteel niet mogelijk om voor soorten een betekenisvolle openstaande taakstelling met oppervlaktebalans op te geven. In 3.2 wordt de taakstelling voor de soorten kort voorgesteld; voor een meer gedetailleerde beschrijving verwijzen we naar Bijlage 2 bij het IHD-besluit. De geactualiseerde openstaande taakstelling wordt in een latere fase van de managementplannen weergegeven.

In hoofdstuk 6. Richtkaart wordt indicatief de actuele ligging van de habitats en de indicatieve verdeling van de doelen over de verschillende deelgebieden weergegeven. De verdeling van deze doelen over de verschillende deelgebieden maakt deel uit van het overleg met de betrokken actoren in het overlegplatform voor deze SBZ. De verdeling kan naar aanleiding daarvan in een volgende versie van het managementplan aangepast worden.

3.1 Habitats

Habitat code	Besluit Vlaamse regering		Openstaande taakstelling
	Opp. totaal doel (ha)	Opp. actueel (ha)	Opp. uitbreiding en omvorming (ha)
3260 (km*) **	0.00	0.00	0.00
4030	16.00	5.50	10.50
6210	0.50	0.50	0.00
6230	17.00	2.00	15.00
6410	1.00	0.20	0.80
6430	4.00	4.00	0.00
6510	214.00	75.00	139.00
7220 **	0.00	0.00	0.00
9110	403.00	297.00	106.00
9120	118.00	74.00	44.00
9130	64.00	49.00	15.00
9150	4.00	3.00	1.00
9160	266.00	162.00	104.00
91E0	45.00	12.00	33.00

Opmerkingen
* In voorkomend geval kan de eenheid afwijken van [ha]. Bij de habitatcode wordt in dat geval aangegeven welke eenheid van toepassing is.
** Voor dit habitattype werd in het aanwijzingsbesluit geen oppervlakte doel opgegeven, wel een kwaliteitsdoel.

3.2 Soorten

Soort	Doel
Beekprik	uitbreiding
Bosvleermuis	uitbreiding
Grauwe klauwier	uitbreiding
Grote hoefijzerneus	uitbreiding
Hazelmuis	uitbreiding
Ingekorven vleermuis	uitbreiding
Kamsalamander	uitbreiding
Kleine dwergvleermuis, Gewone dwergvleermuis, Laatvlieger	uitbreiding
Middelste bonte specht	behoud
Rivierdonderpad	uitbreiding
Ruige dwergvleermuis, Rosse vleermuis	uitbreiding
Spaanse vlag	uitbreiding
Vale vleermuis	uitbreiding
Vliegend hert	uitbreiding
Vroedmeesterpad	uitbreiding
Wespendief	behoud

4 Overzicht van de prioritaire inspanningen

Voor het realiseren van de taakstelling (zie hoofdstuk 2) zijn door de Vlaamse regering een aantal prioritaire inspanningen gedefinieerd. De prioritaire inspanningen beschrijven de verschillende acties die noodzakelijk zijn voor het realiseren van de taakstelling. De planning van deze acties hangt onder andere af van de beschikbare budgetten, de maatschappelijke context en de aanwezige kennis. Een aantal acties moeten echter prioritair gerealiseerd worden binnen de planperiode van het Vlaamse Natura 2000 programma 2014-2020 om:

- de verdere achteruitgang van habitattypes of soorten te stoppen of te vermijden (prioriteit stand still);
- de Vlaamse taakstelling 2020 te realiseren (prioriteit 2020).

Door de Vlaamse regering zijn in het S-IHD-besluit de prioritaire inspanningen bepaald waarbinnen één of meerdere prioritaire actie(s) moeten worden uitgewerkt en gerealiseerd in deze SBZ. Het nader omschrijven van de acties gebeurt in overleg met alle betrokkenen binnen het overlegplatform tegen begin 2015 voor vastlegging in een nieuwe versie van het managementplan. Bijzondere aandacht zal hierbij gegeven worden aan die acties die binnen de planperiode 2015-2020 uitgevoerd moeten worden. Vanaf 2019 kunnen immers de nodige verplichtende maatregelen opgelegd worden indien blijkt dat prioritaire acties anders niet gerealiseerd worden binnen deze planperiode.

In paragraaf 4.1 is het overzicht van de prioritaire inspanningen weergegeven en de prioriteit m.b.t. de planperiode 2014-2020. In de volgende managementplannen zal dit overzicht aangevuld worden met een overzicht van de acties die vallen binnen deze verschillende inspanningen en van hun status.
In hoofdstuk 6. Richtkaart wordt een ruimtelijk overzicht van de verdeling van de prioritaire inspanningen over de verschillende deelgebieden weergegeven.

4.1 Inspanningsmatrix

Gezien er nog geen vastgestelde actielijst is, worden in deze versie van het managementplan enkel de prioritaire inspanningen zoals vastgesteld in het S-IHD-besluit weergegeven. Zodra de actielijst is vastgesteld, wordt deze in een volgende versie van het managementplan aan de inspanningsmatrix toegevoegd.

	Prioritaire inspanning cfr. Besluit Vlaamse regering	Prioriteit
PI 1	Kwaliteitsverbetering van aanwezige bos- en andere habitattypes	Standstill
PI 2	Omvorming van niet-habitatwaardige bossen naar boshabitats en plaatselijk naar heide	Standstill
PI 3	Bosuitbreidingen	Standstill
PI 4	Realisatie van aaneengesloten kwalitatief goed ontwikkelde graslandencomplexen	Standstill
PI 5	Herstel van het boccagelandschap	Standstill
PI 6	Plan voor de vroedmeesterpad	Standstill
PI 7	Soortbeschermingsplan hazelmuis	2050

5 Taakstelling inzake de verbetering van het natuurlijk milieu

In dit hoofdstuk wordt beschreven welke milieucondities vereist zijn voor het bereiken van de gunstige staat van instandhouding voor de aangewezen habitats en soorten. Bij de opmaak van dit MP 1.0 was een gebiedsgerichte invulling niet mogelijk. Informatie over de vereiste milieuomstandigheden voor het bereiken van de gunstige staat van instandhouding van de habitats en soorten zijn te vinden in de publicatie "Ontwikkeling van criteria voor de beoordeling van de lokale staat van instandhouding van de Natura 2000 habitattypen", gepubliceerd door het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) met als referentie T'Jollyn et al., 2009 en te consulteren op www.inbo.be/natura2000.

6 Richtkaart

De richtkaart is een belangrijk ruimtelijke afwegingskader voor plannen, projecten, instrumenten... Het geeft in de eerste plaatst een synthese van de stand van zaken op het terrein en zoals gepland. Een natuurdoel is immers pas 'geplaatst', wanneer inrichting en beheer van het betrokken perceel afgesproken zijn in een natuurbeheerplan, of één van de gelijkwaardige plannen die er mee gelijkgesteld kunnen worden. In hoofdstuk 3 is een overzicht gegeven van de geplande doelen in natuurbeheerplannen of gelijkaardige plannen. Zolang een deel van de taakstelling niet is opgenomen, bevat de richtkaart daarnaast een ecologisch geschikte zoekzone die ruim genoeg is om via vrijwilligheid en socio-economische afwegingen te zoeken naar een optimale plaatsing van de resterende doelen en daartoe gevrijwaard wordt. De bepaling van deze zoekzone gebeurt op Vlaams niveau aan de hand van de actuele en natuurlijke potentiekaarten, rekening houdend met de oppervlakte waarvoor reeds garanties zijn op een correct beheer via een geïntegreerd beheerplan of een gelijkaardig instrument en socio-economische belangen. Dit gebeurt door middel van een geobjectiverde, modelmatige berekening. Naarmate bijkomende doelen worden 'geplaatst', door natuurbeheerplannen of gelijkwaardig instrumenten of in voorkomend geval, via verplichtingen, zal ook de omvang van de zoekzone(s) afnemen. De opmaak van de zoekzone(s) vormt dus het semiautomatische resultaat van de afspraken die gemaakt zijn over het onder correct beheer brengen van terreinen.

De richtkaart is in dit Managementplan 1.0 nog onvolledig omdat de benodigde data nog in opbouw of overleg zijn. Hieronder wordt per voorzien onderdeel aangegeven in welke mate het ingevuld is in deze planversie.

6.1 Situering actuele habitats

De situering van de actuele habitats is indicatief opgenomen in kaarten 1 en 2.

6.2 Situering vegetaties als leefgebied voor Europees te beschermen soorten

In deze planversie werd deze deelkaart nog niet opgenomen.

6.3 Aanwezigheid van habitattypische soorten

In deze planversie werd deze deelkaart nog niet opgenomen.

6.4 Ruimtelijke verdeling van de instandhoudingsdoelstellingen

De ruimtelijke verdeling van de oppervlakte-doelstellingen voor de verschillende habitattypes in dit SBZ zijn opgenomen in kaart 1.

6.5 Ruimtelijke verdeling van de prioritaire inspanningen

De ruimtelijke verdeling van de prioritaire inspanningen is weergegeven in kaart 2. De codes verwijzen naar de tabel in paragraaf 4.1.

6.6 Situering van de gebieden beheerd met het oog op de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen

In deze planversie werd deze deelkaart nog niet opgenomen.

6.7 Zoekzones

In deze planversie werd deze deelkaart nog niet opgenomen.

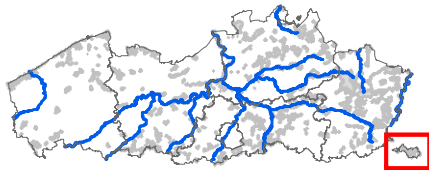
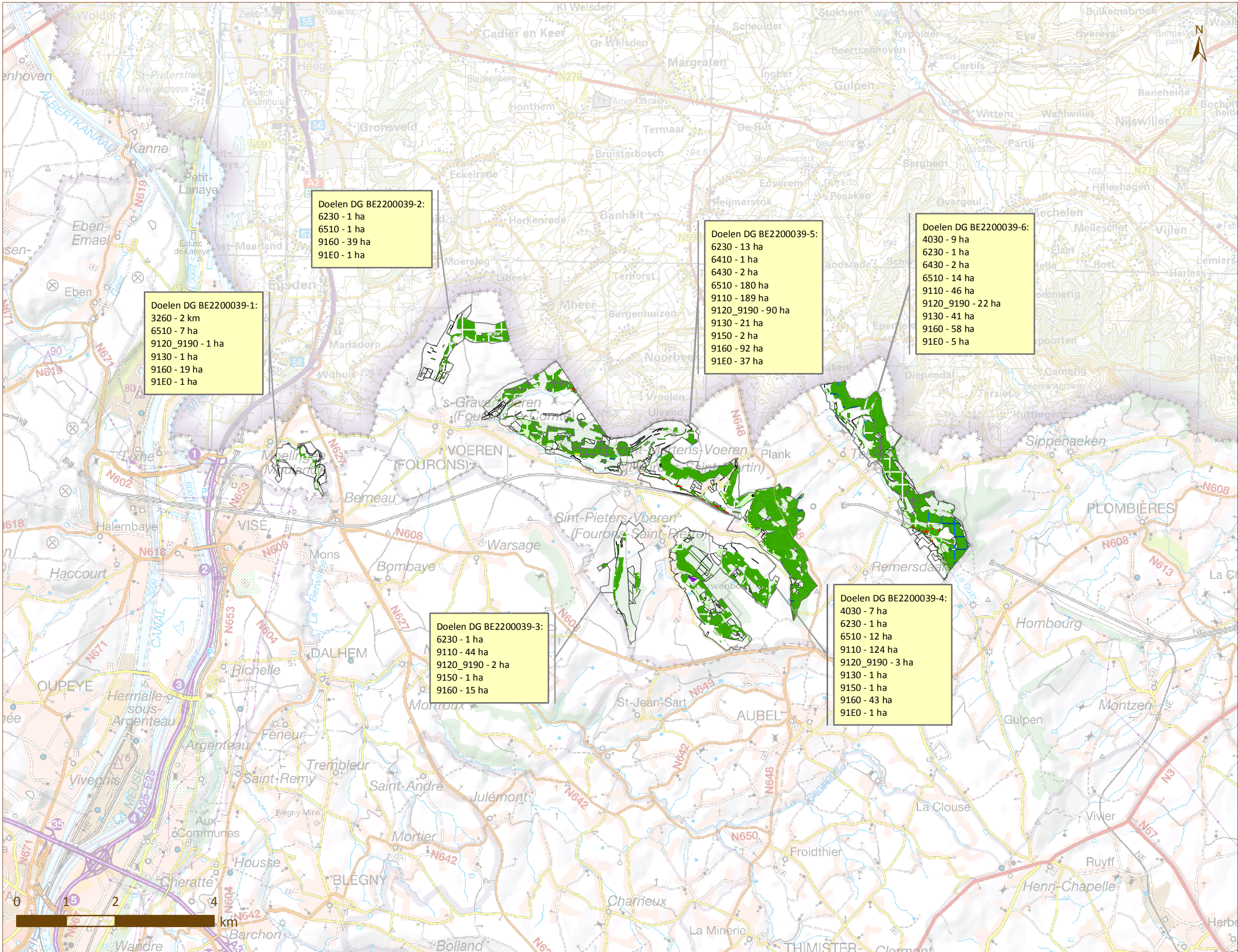
6.8 Actiegebieden voor de verbetering van het leefmilieu

In deze planversie werd deze deelkaart nog niet opgenomen.

Kaartenlijst

Kaart 1. Situering van de actuele habitats (indicatief) en de ruimtelijke verdeling van de oppervlakte-doelstellingen voor de verschillende habitattypes.

Kaart 2. Situering van de actuele habitats (indicatief) en de ruimtelijke verdeling van de prioritaire inspanningen. De codes verwijzen naar de tabel in paragraaf 4.1.

Habitat Natura 2000

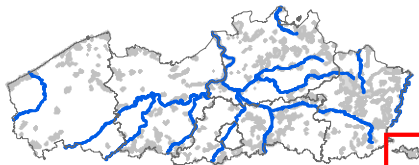
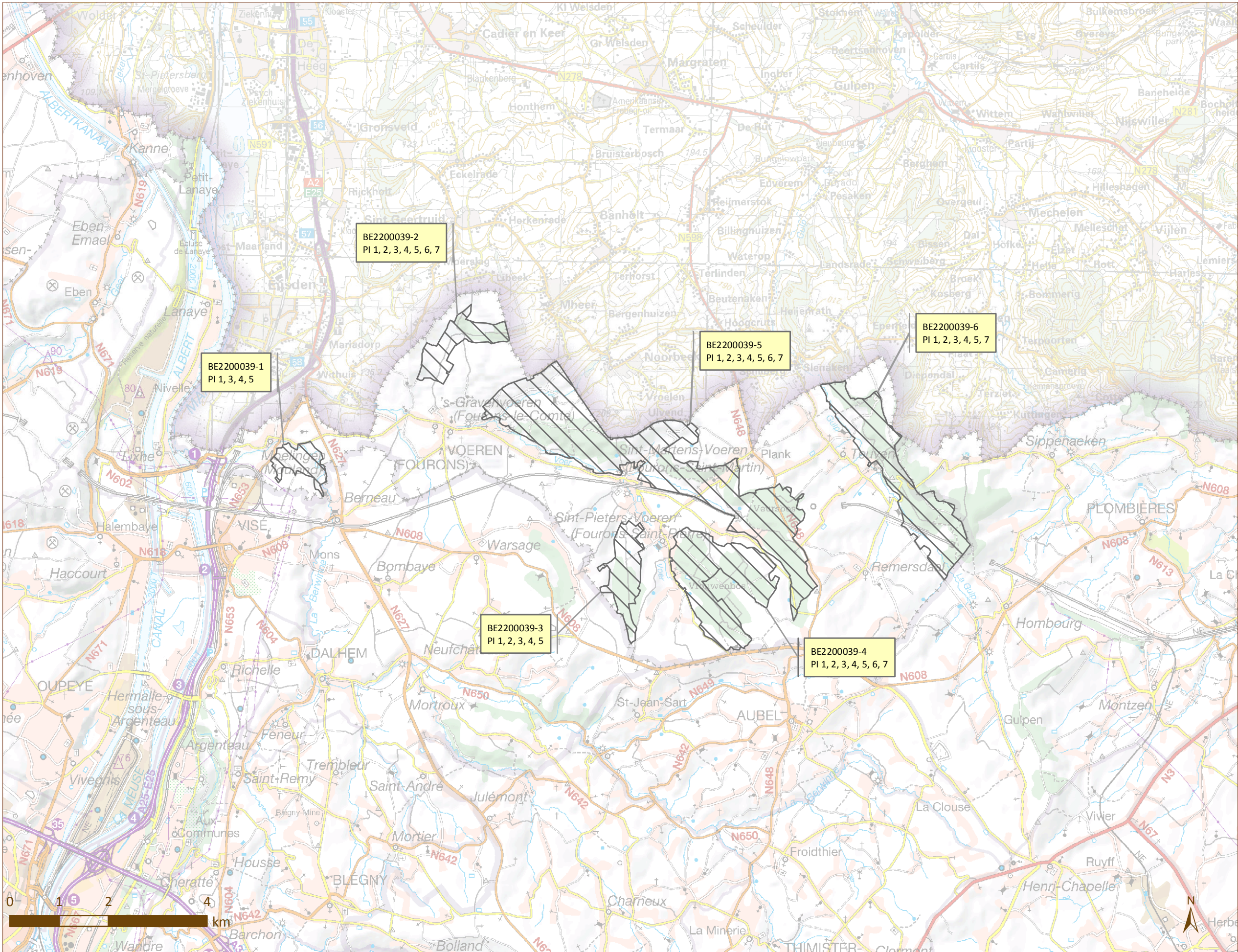
- 4030
- 6430
- 6510
- 9110
- 9120
- 9130
- 9150
- 9160
- 91E0
- Actueel Habitat - RBB
- Deels habitat
- SBZ-H

Voor habitattypen 3260 is geen toewijzing aan deelgebieden gebeurd.

Indicatieve situering van de actuele habitats en de verdeling van de doelen per deelgebied

Vlaanderen
is natuur

Legende

SBZ-H

Voor de omschrijving van de prioritaire inspanningen wordt verwezen naar hoofdstuk 2.2

Overzicht van de prioritaire inspanningen per deelgebied

Vlaanderen
is natuur

7 Gebiedsgerichte toepassing van het globaal afwegingskader Natura 2000

Het Vlaams Natura 2000-programma bevat een globaal afwegingskader, met daarin:

- een onderlinge afweging van de ecologische vereisten van zowel de Europees te beschermen habitattypes, van de Europees te beschermen soorten als van de soorten die typisch zijn voor een Europees te beschermen habitat;
- een afweging voor soorten van regionaal belang van de realisatie van instandhoudingsdoelstellingen voor boshabitats ten aanzien van ecologische vereisten voor vogelsoorten die karakteristiek zijn of vaak voorkomen in grotere, open en natuurkwaliteitsvolle weilandcomplexen.

In dit hoofdstuk moet worden aangegeven op welke wijze bij de realisatie van de taakstelling dit afwegingskader toegepast werd of zal worden.

De informatie over de uitvoering van het globaal afwegingskader voor deze SBZ wordt toegevoegd vanaf de volgende versie van het managementplan. Het Vlaams Natura 2000-programma, waar het globaal afwegingskader Natura 2000 deel van uitmaakt, bestaat immers nog niet bij de opmaak van dit Managementplan 1.0. Bovendien ontbreken in deze planversie belangrijke elementen die relevant zijn voor de beschrijving van de uitvoering van het globaal afwegingskader, zoals de ruimtelijke configuratie van de gebieden beheerd met het oog op de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen en de zoekzones.